

203

UNIVERSITY OF WALES

(GUILD OF GRADUATES)

Transcripts of Welsh Manuscripts

III.

PENIARTH MS. 57

Transcribed by

E. STANTON ROBERTS, M.A.

PB
2281
P46
1921
C.1
ROBA

PUBLISHED BY THE GUILD OF GRADUATES OF THE UNIVERSITY OF WALES
PRINTED BY WILLIAM LEWIS (PRINTERS), LTD.

CARDIFF
1921

PRECAT

A24091

From the Library
of
PÁDRAIG Ó BROIN

UNIVERSITY OF WALES

(GUILD OF GRADUATES)

Transcripts of Welsh Manuscripts

III.

PENIARTH MS. 57

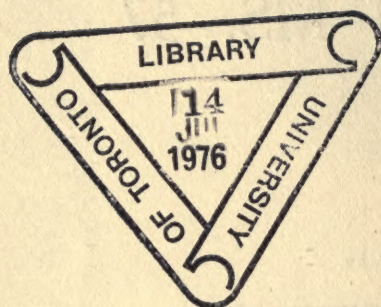

Transcribed by

E. STANTON ROBERTS, M.A.

PUBLISHED BY THE GUILD OF GRADUATES OF THE UNIVERSITY OF WALES
PRINTED BY WILLIAM LEWIS (PRINTERS), LTD.
CARDIFF
1921.

INTRODUCTION

I. DATE AND DESCRIPTION OF THE MANUSCRIPT.

This volume,* the third in the series of transcriptions published by the Guild of Graduates of the University of Wales, is a reproduction of Peniarth MS. 57. The manuscript is thus described by Dr. Gwenogvryn Evans in Vol. I., Part II., of the *Report on Manuscripts in the Welsh Language*, p. 428 :

‘(Peniarth) MS. 57=Hen(gwrt) MSS. 261. and 262. POETRY by DAVID AP GWILIM, and various other authors. Paper ; 5½ x 4 inches ; 176 pages ; in a case.

Pages 1-78 from MS. 261 and belong to the second half of the XVth century ; pp. 79-176 from MS. 262 which is in several hands later than 1500. This part is stained and difficult to read here and there. *Grace Jones* wrote her name on p. 78....’

2. ORTHOGRAPHY OF THE TEXT.

The following quotations from p. ix. of the Introduction to the first volume of the series (*Llanstephan MS. 6*) apply to the present volume also : “The poems have been printed without any alterations of orthography, but no attempt has been made to represent the relative distances between the words in the manuscript. It will be seen, however, that some words have been printed in disjointed syllables, whilst there are many instances of two or more words having been joined together so that they appear to be one undivided word. In such cases we have endeavoured to reproduce in print the exact arrangement of the different syllables of a word, or that of contiguous words, as it actually is in the manuscript. Proclitics are frequently joined to the words which follow them.” . . . “We decided to retain such unsystematic and unusual arrangements of words and syllables . . . . . and anomalies of orthography.”

---

* Mr. E. Stanton Roberts, M.A., transcribed the whole of the manuscript and wrote the bulk of the notes. Owing to pressure of other work, he was unable to correct the proofs from the MS. itself. This, together with the adding of a few further notes, was done by Professor Parry-Williams. The corrected proofs, however, were sent to Mr. Roberts for revision. The general arrangement is that adopted by him in Vols. I. and II. of these reproductions. J.H.D.

INDEX

<i>Section.</i>	<i>First Line or Opening Words.</i>	<i>Page.</i>
79	l . . . a*d ym venaid*	95
13	Af amawl avo melys	17
41	am bod valgwach . . . y bwn	50
78	anerch	94
44	anerch a chariad amynych orchymyn	52
11	Arglwydd(r)ys eryr gwleddrym	14
29	brenhin ryw ddydd vydd yw vo	41
20	Bum yn oed bei mwynedus	27
60	kaiff yssc idi e tew ne wydd	72
52	karv i bwm kyd koriwyf	58
54	karv ir wy kvriawr ais	62
10	Caru o vewn korf vy eis	13
4	Celennic yw kael annerch	4
65	Kerais verch kvrio sy vav	78
2	Cynghoruynt wann vrytanyeit	2
9	Kynwric hut verch anerchgael	11
59	ldailvniwyd dvlv iownwedd	85
68	dengryd mwr ar led ankren	83
55	Dydd daed vy rriain veindec	63
66	Dydd dayt y gog serchog vwyn	80
46	dyn wy yn kerdded noss	53
76 (b)	dywaid ym venaid ir dewl	93
76 (a)	dywaid ym venaid ir dewi	93
42	Dywaid ym venaid *r dewi	50
50	ddywaid ym venaid ir dewi	58
8	Edduw ay pechawt y ddyn	9
53	Ef ayth heddiw yn ddiway*	60
70	Vy sswydd yrssawer blwyddyn	87
36	ffynon ysydd ym hyradwys	48
31	Gorthrech y ssaith oriv yd b*	45
51	go val amddal meddyl ia v	58
7	Gwae a gar gwraic gwr arall	7
27	Gwassvt einglgwisgat anglaer	38
23	Gwnn weith o gariat gwenn wyl	30
48	Gwrid marw oc ariad morwyn	55
74	harre (ap) Iemwnt ap ywain ap meredyth ap	92
73	harre ap Ievmwnt ap ewal	92
35	Helynt yr enaid panelorkorff	47
47	henffych well eneidi av ky wir	54
38	I dori gwaed gweli nev ver	49
39	Iwnevthvr gwallt yndec	49

<i>Section.</i>	<i>First Line or Opening Words.</i>	<i>Page.</i>
21	llithrodd kroes eurvoes arver	29
45	llvniaist oed am kyf oe dion	52
56	llwyn o bai oll yn ber	65
32	llyma mal igwnair diod rac	46
75	llyma odd i wrth le*	93
58	..... m bla	68
1	Meddei verchet y gweledydd	1
40	Meddylia am ssain panntasero n	50
5	Meuanwy lywy liwot	5
61	nac am y naid venaid ynvynych	73
77	nichar gael chwara*	93
28	Orddot vronn gorddot [vot] galet a vydd	40
80	... or ..... hyl ... vric	95
62 (a)	pwy add rring ylading ffordd	73
62 (b)	Pwy add rring y lad ing ffordd	73
14	Roest lew win a rrost lawer	19
16	Seithydd wyf odymsaethaf	22
17	.... sell	
	Sre John and	24
26	Sulgwyn mawl sal gwin a medd	36
19	Tlos vu anrrec taliesin	25
59	toes duw yn vawr tyrysdan wyf	70
33	tri chyngor yr yderyn	46
37	triffeth addwc dyn ineff	49
71	Triffeth mawr i trahoffir	88
43	trvgara*c *vrenhinawc vr(h) eni	51
24	Tydy vanwlurawt didaer	32
72	Tyvodd vn o blant diveth	90
22	Vcheneit wedyn aflednais	29
49	Yddyn vwyn addwyn vaynawl	56
3	y uerch anllat am gwadawdd	3
6	Y uerch lygat ruddell vein	6
63	y verch wedir glod a v v	75
67	Y voryd er vod *a l**... ..	82
34	y gyvaredd hon ysydd	47
12	Ymae dolur ym dylenn	16
15	Y mae gwr ym yw garu	21
25	Y newyddlong neuaddlawn	35
30	yr havi dec ar vy neges	42
18	*ysedd	24
64	ystvdio ynwastadawl	77
57	y **y a*dal * mal** *o*k	67

EXPLANATION OF THE DIFFERENT TYPES AND SYMBOLS USED IN THE PRINTED TEXT.

SMALL CAPITALS=Retraced or retouched letters.

Italics=Doubtful letters, *i.e.*, letters that are indistinct, or that are incomplete owing to the page being perforated or torn.

Clarendon type=Altered letters, or letters for which others have been substituted.

[ ] Square brackets enclose letters or words that have been substituted by a later hand for those that the scribe wrote.

( ) Inserted letters, whether inserted in the word itself or in a supralinear position, are printed between round brackets.

*=Illegible letter.

... } Points signify an uncertain number of illegible letters.
 ..... } Three points are used when only a few letters are illegible, but when at least half the line is illegible, six points are used.

| A vertical stroke represents the edge of the page where it has been torn or has worn away, so that a portion of the line is possibly missing.

N.B.—(1) Neither the poems nor the lines are numbered in the manuscript, but they have been numbered in this volume in order to facilitate references to the notes.

(2) The numbers in clarendon type in the left-hand margin of the pages are the numbers of the pages according to their present arrangement in the manuscript.

(3) Where the names of the authors are abbreviated in the manuscript, they are printed fully in this volume, and the added portions are enclosed in square brackets.

ABBREVIATIONS USED IN THE NOTES

---

abbd.	=	abbreviated.
altd.	=	altered.
altn.	=	alteration.
app.	=	apparently.
hd.	=	hand.
l., ll.	=	line, lines.
lr., lrs.	=	letter, letters.
mgn.	=	margin.
mod.	=	modern.
opp.	=	opposite.
s.l.	=	supralinear.
wd., wds.	=	word, words.
wr.	=	written.

PENIARTH MS. 57

I.

CYWYD Y GEINK

- 1 Meddei verchet y gweledydd
Am danaf vi am dawn vydd
Semlen yw honn os amlwc
A symlyn ywr dyn ay dwc 4
Ac erddigan gany gaink
Garueidd medd gwyreaink
Coel vuddbwngk verw keluyddber
Cael ym glot neut kwlm y gler 8
Canyadleis edyn kaneidlonn
kerdd**vn beirdd heirdd yw honn
Gwae vi nachlyw mawr ywr aink
Dyddgu hynn o brydyddgaink 12
Os byw hi ay clyw vwch clwyt
ysbyslef eos beislwyt
O ddysc hildr o ddis kildant
Gormodd kerdd gwr meddw ay kant 16
llef orloyw vygr llafurleis
lleddyf ddatping llwybr sawtring seis
[2] Ny wnaeth pibydd ffraeth o ffraink
Na ffenkerdd rryw siffankeink 20
Poet anolo vo ay vin
Ay gywydd ay ddec ewin
A gano kerdd o gonyant
Ny cherydd duw nacherdd dant 24
Goleuglaer ddyn golyglonn
Ac en kael kanu r gaink honn

Dauydd heuyd ay cant.

II.

	Cynghoruynt wann vrytanyeit	
	Cenedl sysar blaengar bleit	
	Ay plaawdd o kwpleir	
	Ac ay rrywnaeth gwaeth no gwir	4
	Rwym o gynghoruynt a rrus	
	Ac annwyt gynguigennus	
	Yw gwaravun yn vnnot	
	Y ddyn glan y ddawnay glot	8
	Mae arnaf o waravun	
	Myny groc mwy noc ar vn	
3	Rus hydr o rryw was ydwyf	
	Gan bobl oer gwnn o ba blwyf	12
	Rai grym rrywyawc arymes	
	Roddant amlaant ym les	
	Ar bawheion a sonyant	
	Och am nerth acham aw(n)ant	16
	Ef a roes duw nawdduoës nawt	
	Gaer ym kadw gwiwrym keudawt	
	Cystal rrac ofn dial dyn	
	Ar galeis rac y elyn	20
	Cilyo ny lwydd kalonn lan	
	Caer droya karu druan	
	Di issel ddirgel ddurgoly	
	Dilonn dwr babilon boly	24
	Vngwr dieiddil angerdd	
	A gadwei gastell kell kerdd	
[4]	Rac y dynyon a sonya	
	Tra vei ystor trwy voës da	28
	Agouynac yn vagwyr	
	O garyat yngharat hwyr	
	A Maen blif o ddigriuwch	
	Rac na dirmyc na fflyc ffllwch	32
	A llvryc ddiblyc ddyblyat	
	Gorddyfyn heddwirdduw vynhat	

Neur gaiff vlinder duw ner nenn	
Gan vygwth o genvigenn	36
Golwc ruddell ywr gwyliwr	
Ar ueilch tec ar vwlc'h y twr	
Ladmer a adrodder draw	
Ywr hoywglust ar yrhaglaw	40
Ar porthawr nym dawr ym dydd	
ywr tauawt o rat touydd	
Adeil o ddieithr ydynt	
Dwylaw athraet dilythr ynt	44
5 Duw dat tydi ay pieu	
Dot vwyllwr yny twrteu	
Na at yn wac vynagwael	
O vewn gwr rrac ofn y gael	48
Cais y gadw rrac anvadwyr	
Cor bro saint ker wybr a syr	
Bygythia gymanua gas	
Bygythwyr y byw goethwas	52
Ny a wddam ar dramwy	
Peiryeint heirdd [oer] pa rai ynthwy	
Be deleir mor angorweisc	
Drwy din edwart vrenhin vreisc	56
Bardd y vun loywhardd lawir	
Byw ydiw ef a bit wir	

Idem dauyd

III.

y uerch anllat am gwadawdd	
Orlliw hoen [heul] ar y llw hawdd	
[6] Kam yawn kyt bai kymwynas	
Er geiryeu glew yr groc las	4
Och veurddyn nachyuyrddawdd	
y mi a hi amev hawdd	
Ail enit wywllw anoeth	
Elit yn ol aelot noeth	8

Do do law da deiluwas
 Dawn yw bardd do eneu bas
 Do ddwyfronn dan verwdonn vat
 Do ddeuureich nyt oedd afrat 12
 Do bob kyfryw byw o beth
 Digri son do groessaneth
 Doddyw oy ffenn lw diddym
 Do do niwrdduw ado dim 16
 Dauyd heuyt

IV.

Celennic yw kael annerch
 Callon is aeron ay serch
 Gwann y bardd sythardd seith*|
 Gwawn geredigyawn ay duc 4
 Gwae a vwrw gwiw o veredd
 y serch meirynesuerch medd
 7 llary bryt hi yw lloer y bro
 llvnyaeth okr lle nythykyo 8
 Gwae a wyl a gwyw olwc
 ar vun eur ddi aeruen wc
Ddi d [Nyddiddyr]veint y ddeuddeigr
 Oy charyat diwygiat eigr 12
 Gwae a oerddeily gwayw erddi
 O ddiuewn mae yddwyf i
 yn dryssor bvn yn drassyth
 yn ddadl vawr yn ddidal vyth 16
 Gwae awnel rrac rryfel rrew
 Dy ar draeth dayar drathew
 Bydd anyogel wely
 Byrr y tric ar berw ay try 20
 Gwae a gar gwiw y gorwyf
 Gweu drais gwenifyeis gwayw nwyf
 Gwynnllathr y gwedd gweunllethr gwawn
 Gwynnlliwr geirw gwennlloer garawn 24

Eruei leddyf oeruel iddi
 Ar vy hoen nevr oruu hi
 [8] Eiryanliw oroen lawir
 Euren dec o aeron dir 28
 Aereu lenn eiry olevni
 Ar y hyt a eura hi
 dauyd

V.

CYWYD Y DRYCH

Meuanwy lywy liwot
 Merch lan mi eurych y chlot
 Anoeth dafawt awnethyw
 Ar y bardd diaereb yw 4
 Bylchdon bryt rryt rraedrulaen
 Balchder merch oy bylchdwr maen
 Ban ddywawt wawt wyndodec
 Bu dawn duw y bot yn dec 8
 Bwrw awnaeth olwc gwc gwyl
 Bvn glaer o benn y gloywrwyl
 Achil drem achael y drych
 O wydr ac ynddo edrych 12
 lledneis alw oy syndalwe
 y llaw vorynnnyon yr lle
 A dywetut meu hut hir
 Wrthunt hoen eiry ar orthir 16
 9 Aniolch meir eir arab
 Er y mot yn dec yr mab
 Duw awyr pwy kreirwy kret
 Dikyaf dim vy rrydeket 20
 Gwarant haul haf a gauas
 Gwedyr glot gan y gwydr glas
 yr eil kyhudd rrybudd rrus
 y lleidr dauawt twyllodrus 24
 Nyt kyfrwys ac nyt kyfryw
 y kel rin benhwygin byw

hawl gyhuddet ddywedut	
A heilin ddreic byddin ddrut	28
Pam gennyf am y pryf pryn	
Awiwdraul drem o wydryn	
Seren las grynn gwmpas graen	
Sass y rwystr sawser ystaen	32
llygedyn gwydryn gwidraws	
llesteir serch llvn llestr y saws	
Aberth o ffyrddlingwerth ffair	
O brinn ddysgl wybrenn ddisgleir	36
Tro llygat dysgiat disgwyl	
Troell golwc ruddell gwyl	
[10] Vynut ar ddrem dyn veinael	
Vwnei hut Veuanwy hael	40
Maryanwydr dlws mireinwych	
Mair a ro drwc mawr yr drych	
Madawc benuras ay cant.	

VI.

Y uerch lygat ruddell vein	
Eiliwr eiry Seyl arwyrein	
hut y gwyr hoyw wyt a gwenn	
hil addaf hael o lawddenn	4
Dewinyaw ddwyf nyt a n ddic	
Dewindabeth dawn debic	
Deigr auael dav gvr ovydd	
Dy gael verch diogel vydd	8
Pedeirhawl vuddygyawl vyt	
A gynnwys ym vot gennyf	
Vn o rodd mae yno rus	
Dy genedl rrai digonus	12
Yr ail gwedyr wasgnach rwydd	
Ar gelv oryawc eilwydd	
hoywliw geirw hael a gereis	
11 Haul y gwedd trydedd yw trais	16

Nicmars dy vardd ys garsyw	
Poet awr dda pedwerydd yw	
Ny ddiengy hundy hut	
Dengoch vi pe diangut	20
Nit rryvedd yny orafael	
Am dy gerdd ymy dy gael	
Nyt wyf wladeidd nac eiddil	
Nac gwr man yny gwyr mil	24
Nac anverth o brifnerth bryt	
Nac anvoneddic ynvyt	
Nachas anodd y cheisyaw	
Nathlawt hwdev bunt ythlaw	28
Ll[ywelyn] goch ap meuric hen ay cant	

VII.

Gwae a gar gwraic gwr arall	
Heb gyflwr ar gwr yn gall	
Mal yddwyf vegys mul ddyn	
Am hawl daeruawl heb deruyn	4
Carv ddwyf vyth kuryawdd vi	
[12] Gwawr addwyn A gwr iddi	
Tremic eiddic awyddwnn	
Tra vo haf ny henwaf hwnn	8
Pwy bynnac vo tro triofn	
Mair a wyr mae mawr y ofn	
Rac kael o honof kof kain	
Afael ar vy myt wywuain	12
Afreit oedd o vryt eiddun	
Ofni rragof vi am vun	
Ry ddiweir trawseir trasyth	
Ydiw bun ny cheir oet byth	16
Ryfedd yw y mawredd meu	
Ry wyl vannwyl wyf vinneu	
Achraff dioer loywloer liwlamp	
Y keidw r gwr kadr yw y gamp	20

Aelynael ddyn hael hoywlun
 Nos a dydd y bydd a bun
 Gwell y gwyl drut eddyl draw
 Olwc ar vnlliw alaw 24

13 O drum dwyll no drem y dydd
 Dramwy hut vab dremhidydd
 Gwell y clyw nyt gwall cleuwawt
 Air mawl aniffygyawl ffawt
 No chlust gwnaeth vynyeh lesteir
 Vab clust veinydd vuydd air
 Nichait pwnk anwych ydiw
 Vwrw drem ar oleueni liw 32

Vn golwc mawrddrwc yw maer
 Didyb rrac y gwr dudaer
 Nychait nac amnait dan gel
 Goreuserch na gair isel 36

yw chain bryt och yn bradwr
 Medd rrai hyt nas gwypeir gwr
 Cerddgar a hael ddyn aelvein
 Nit kerddgar kymar dyn kain 40
 Digrif vydd gan bryt eigr vw|
 Dioer veur diweir vorwyn

[14] Glywet dan gel hoen gloywawn
 Ganv y cherdd geinwych yawn 44

Ac ny mynn tremyn lle tric
 yny wydd anoyw eiddic
 Cleuwawt ddiwladeidd eiddun
 Clywet vyth air clot y vun 48

Be prytwn eiddunwn ddyn
 Y ddeuliw heul o ddulvn
 Tybyeit awnai drwy vei draw
 Eiddic drwc y ddel iddaw 52

Mi a ddeily serch mev ddolef
 [mawr y gwyn] mae y wreic ef
 lle nathykya dda ddyat
 Nac esgus gweddus na gwat 56

Pe kynddrwc val lledwc vu	
Gan eiddic wr gwineuddu	
Athorri gwnn yeith eurwych	
y Croen ar y talken krych	60

VIII.

15	Edduw ay pechawt y ddyn	
	Er mawl gymryt eur melyn	
	Da ydiwr swydd doet ar sal	
	Os (duw) ny ddengys dial	4
	Ay rrydd kael o law hael hir	
	Rydd a dibech o rroddir	
	Lvssudarius wydius weith	
	A ddywot ymy ddwyweith	8
	Ymae beich ym o bechawt	
	Oedd brydu a gwerthu gwawt	
	Mefl yw gadarn varn evo	
	Eithr nat vnaf y athro	12
	Kan ny wnn i kwyn ynn oedd	
	Pa awdur neu pwy ydoedd	
	Paham y byriei amorth	
	Ynn o bell ony wnai borth	16
	Dan bwyth nat anobeithiwyf	
	Nyt vn or gler over wyf	
[16]	Nyt wyf ry ddiuoes groesan	
	Nac wyf a mi a wnn gan	20
	Heuyt nyt wyf kyt bwyf bardd	
	Bastynwr ffair bost anardd	
	Ysbryt glan am kyfyt kof	
	Divei enw a dyf ynof	24
	Hwnn a lesteir veurgreir vydd	
	Brat yn erbyn y brydydd	
	Mawr yw rradeu llyfreu llen	
	Ro duw nyt llei rrat awen	28

	Awen a rydd o yawn ras	
	Duw ay law yw deuluwas	
	O brudd y vardd ebrwydd vaw*	
	Y brydu kerdd briodawl	32
	Minnev heb gel lle delwyf	
	Y rai da bardd eryoet wyf	
	Meibyon kawn y rroddyon rrydd	
	Meuryc kain mair ay kynnydd	36
17	Kael ganthun wiw eiddun wyr	
	Eur awnawn wryyon ynyr	
	Gorwryon am gwir eurynt	
	Gwen goeth a roddeir gwin gynt	40
	Hanoedd y mam ddinam ddawn	
	O deiyrnedd edeirnyawn	
	Glan o lin goleuni lamp	
	Gwawr y ruc gwir oreugamp	44
	Gorwyr ywein liwgein lorf	
	Brogeintun briwei gantorf	
	Vrdd(as)ant am voliant vi	
	Ar ev gwleddoedd arglwyddi	48
	Hywel ddiueth hael ddeuawt	
	Meuric wych wyf maer ev gwawt	
	Aroddo ym or eiddaw	
	Howel oy lys hael y law	52
	Dibryt y daw y brydydd	
	Dyfr voes diediuar vydd	
[18]	O dda y (e)wenydd wyf	
	Meuryc llwyt a gymerwyf	56
	llyweyi gereint llv garol	
	llawen yw nys lliwyan ol	
	Vchel yawn gwirddawn yrgwyr	
	Yw haelyoni hil ynyr	60
	Achub y graddev vchaf	
	Vn veddyliev vy nav naf	
	Avr yw vy hwyl ar vy hynt	
	Adar llwchgwin ym ydynt	64

	Yno maer evrweilch einym vwch lawr graic vchelwyr grym Y graic a elwir y gret Gradd o nef gruddyn yfet Byrieis glot barhavs glav Y nenn y graic o nannev Dieu o gyrryev r garrec Ym avr tawdd am eiryeu tec kyfnewit heb vawrlit vydd	68
19	Awnaf a haelyon vuydd Rwydd ymy rroi hawddamawr Tryssor ym oedd tros eur mawr A rrwydd y minnev rroddynn Yr eur braisc ar oror brynn Dibech ym gael pan dybiwyf Da dros da bardd didrist wyf kael (eur) gan veibydon mevrice Y ddwyf heb vnawr o ddic keueis y rroddyon kyva kan gan ev prydydd dydd da	72 76 80 84

Idem gruffut llwyt

IX.

	Kynwric hut merch anerchgael Vab ednyuet hoywget hael karv ddwyt koeth annwyt kein Annwylverch o ddyn aelvein Ay gorllwyn dan vric eurlliw A ffrydu gwawt yw ffryt gwiw	4
[20]	Pwy ywr verch pieu eur vawl A gery yn rragorawl Ac o ba ven y henyw Affwy y chyfenw hoff yw lle nyt kam y vardd dramwy llvn am pair llyna em pwy	8 12

Gwawn oroen gwenn aeurwyt	
Gwiwne llwch gwenonwy llwyt	
Och gynwric karedic kerdd	
Medr yawngof mydr awengerdd	16
Nachar verch yn rry serchawc	
Os kery hi nys kei rrawc	
Mwy noc y keueis vy mun	
mynnawdd vy lladd am annvn	20
Diffwythaf sas yw traserch	
Gwell medru olmarchu merch	
Os kai o gyflwr is koet	
Er wylo na wna r eiloet	24
***l dy gofl gwyl dy *yflwr	
Bydd ar *eillglin bydd wr	
..... ne* **yoes	
Na vydd vnbenneidd o v*es	28
Borewr llynn bwrw yr llawr	
y danat ennyt vnaw	
Trais yth lit trwsia yth law	
Y dillat rrac dy dwyllaw	32
Gwyl dy gofl gwyl dy gyflwr	
21 Bydda ar neillglin bydd wr	
Bythawr er duw mawr ay maeth	
Y hwylaw yn(e)helaeth	36
Nyt gwiw y ti nawt gwyw tec	
gredu yw gwenyeith groywdec	
Nay llygait nay gwallawgair	
Nay llwyr gret nay llaw ar grair	40
Ef am somet am gredu	
llaw veur a ffalstaf llw vu	
O dieink merch hoywserch hael	
yn vnmodd eigr yninmael	44
Oy gwir daeredd gwawr dwyre	
Gwenonwy llwyt gwann yw n lle	
Gwell hwrdd glin ac elinedd	
ymeir no hir brynv medd	48

Ding moel ay cant

X.

[22]	Caru o vewn korf vy eis yddwyf ytt y haddeueis Dy wyndal rrwng dev windy Dy wen hardd ar dy wann hy Dy lvn hardd adolwyn hy Ermeiutyn ywr mev ytty Dy liw breisgwiw dan brysgoe Dy wr wyf o doŷ yr oet ystyryawl yw vy storia Ostir keisiaw neges da ymm mae gwiw son ymgais hir Wrthyt hoen eiry ar orthir Na wiw dioer nachan wawt e Na veddwl eithr dy vaddev Nychawn yn vnyawn enyt Awr gan y gwr ergwyn gyt Droi n rroet draw yny rredynn Tros y llall mewn wtres ll Nys gwypei sarhaei serch	4 8 12 16 20
23	Val minneu vul ymannerch Bydd ystrawgar ar garv Bythawr clodyeith vawr ath vu Nyt gwaeth ytt verch annerchgar y anvodd noy vodd nay var Moethus arswydus ydwyt ymeir sy nef mursen wyt Na vit arnat gariat gwr Enwir gas vn argysswr Gat ti vy vi vod vnweith Gennyt mev veddylvryt meith y edrych dyn wych dan wydd Gan y gwr a gawn gerydd	24 28 32

y poesnet ay cant

XI.

- [24] Arglwydd(r)ys eryr gwleddrym
 Abat wyt a bywyt ym
 A ffriffordd kerdd ay fffroffwyt
 A ffiler eur teml fflur wyt 4
 Ay gwir dy vot yn gorwedd
 Os gwir mev ysgar a medd
 Anhunawc vyneheunaf
 Ydiw dy gler odwyt glaf 8
 Digyaw yrwyf dec y rudd
 Dyfr gost am dy vawr gystudd
 Dy gleuyt vyiniwyt ner
 yn aktwn yw vynicter 12
 Er na bwyf ar awen bur
 Ythilit dos otholur
 Vucheneit tra vych yno
 A dric yn edrych dy dro 16
 Diryeit vum am dy orwedd
 Dagreu byth am dwc yr bedd
- 25 Oer yw honn gledr dwyfronn glos
 Rac ofn val rrew gaeafnos 20
 Achul gan vynywch wylaw
 Y grudd gwlyb a gurawdd glaw
 Ar dduw mawrth yr oeddem wyr
 Ath varwchwedl a ddoeth verchyr 24
 Dengyn y keissyawdd dangev
 Dy ddwyn nny dydd dduw yev
 Deuvwyy oedd lef y dref draw
 Duw gwener yn dy gwynaw 28
 Duw sadwrn kathl dwys ydoedd
 Diryeit o beth drwy dyb oedd
 Duw sul chwedlev da yssydd
 Duw llvn y daw llewenydd 32
 kostia rrys kais adawr heint
 kyfot wrth wynn y kwfeint

	Nachythrudd y ddeurudd wych	
	Nat ddaly arnat ddolurnych	36
[26]	Ony vyny ynn vannwyl	
	Ellwng pawb val llong eb hwyl	
	Och varglwydd yach o vawrglwyf	
	Vyddi rys rryueddur wyf	40
	O beut glaf hoywnaf hynot	
	Na bei glaf wyneb y glot	
	Rrys nythoruuwyt er hawl	
	Abadev nev wyr bydawl	44
	Aeth hawlwyd gynt ythyllyn	
	Ouer vyhoywner vu hynn	
	Ouerach oedd (y) vawryal	
	Geissyaw disswyddaw dy sal	48
	Ny wrthwynebawdd vy naf	
	Neb ytt rys na beut trawsaf	
	Am hynn gwybydd vy mhinywnn	
	Oruot yrheint oeruodr hwnn	52
	Dot oy swydd dy wawdwas wyf	
	Dial a(r)glwydd dy lwyrglwyf	
27	Ti a gai eruei arvoll	
	Arueu duw y(w) oruot oll	56
	Bellach bydd yach om bodd i	
	Benet nythat y boeni	
	Bonythwna bennaeth neieint	
	Bernet tec eb arnat heint	60
	Dy wlat arydd dielw drank	
	Da y dduw er dy ddiank	
	Di brit vo ym dy bryder	
	Dros dy glwyf maen drist y gler	64
	Dy boen dwc mewn diben da	
	Doy yth bwynt duw ath beintya	
	Dolur ath wnaeth yn gaethach	
	Duw ath wnel ditheu yn yach	

Gutto ap Jankyn

XII.

	Ymae dolur ym dylenn	
	Athrymder yw hanner hynn	
	Oes mynn meir es mwy no mis	
	Am por ymy ay peris	4
[28]	Mynediad vymhennadur	
	Y olygr flwch o loywgor flur	
	Roes oreu moes eur a medd	
	Rys vyneichlys vynychwledd	8
	Rugl abat rrywyawc loywbor	
	Raglaw kerdd anrreglyw cor	
	Dinac hil deunaw kalan	
	Davydd gayo lywydd glan	12
	Vrddawl vab arddelw a vynn	
	Eur loywlyfr wyr lywelynn	
	Nyt vn yny dayoni	
	Neb dan nef anabat ni	16
	Eur vaglawc ervei eglur	
	A goroff lyw o gor fflur	
	Boet ebrwydd varglwydd yw vo	
	Da y len y del yno	20
	Ny bydd llvr gwledydd llwyr glot	
	Nes ddiofn nes y ddyuot	
	Pedwar sul mynn pedr yssydd	
	Er bann aeth eurbenn yeithydd	24
	Y ryt er meint arodywyf	
	ychen rym achwyn yrwyf	
29	kallonn nyt aeth winvaeth wen	
	Eryoet vwch y ryt ychen	28
	Trwm a maith yw trwm y mis	
	Trymach nocharchar trimis	
	Mwy yssydd yny mis hwnn	
	Mwy o ddyddyeu meddw oeddwnn	32
	Noc ym(l)aen ynegmlynedd	
	Nyt chwareu maddeu y medd	

	Cofyawn diddawn am deddyw	
	Kyfnot hir yr kwfent yw	36
	Anelw oedd ym yny wlat	
	Aros heb wiwrys abat	
	Hir ywr dydd herwr diddawn	
	Hwyr nos y haeru awnawn	40
	A byrr ymduw eb rwym dic	
	Ban oedd ynghor beneddic	
	Nyt kyhyt ar hyt yr haf	44
	Ac yw er kalan gayaf	
	Mis y gelwir ym yessu	
	Tair blynedd am vedd ym vu	
[30]	Glyn ynof galon vníc	
	Galar athrugar othric	48
	Nyt hyfryt enyt annwyl	
	Neuadd rys ony ddawr wyl	
	Gwael vyddeir wyl nys gwelwnn	
	A gwael yw pob gwyl eb hwnn	52
	Dyuot awna mab dauydd	
	O daw gwynn vymyt or dydd	
	Ac ony ddaw kanllaw kant	
	y traet attaw a redant	56
	y mae deuwr ym deol	
	O wenllys rys ar y ol	
	Vn yw hiraeth enw hoywrym	
	karyat ywrlall kuryawdr llym	60
	Nit af yw ball nay allor	
	Nym gat y karyat yr kor	
	A marw ydwyf am rodyaw	
	Y glawstr ef ay eglwys draw	64

XIII.

31	Af amawl avo melys	
	Or tut yrwyf yr tat rys	
	y vardd wyf yrddrwyf erddrym	
	y vryt ev vu roi da ym	4

	Am bryt <i>minev</i> n briodawl	
	Gludaw vyth y glot ay vawl	
	llonn y keir llew enwawc ku	
	lle bor bryt llwybyr y brydu	8
	Torri ddwyf terydd avel	
	Oydav arys awdur hael	
	A mynet addamunwnn	
	Bevnydd y oetydd at hwnn	12
	Tydi addyly r dial	
	ytavawt teilyngwawt tal	
	Clok tewvydr cliket dwyuoeh	
	Cleddeu kerdd kelwyddawc koch	16
[32]	Prydeist ar vydr priodawl	
	Peit ar <i>fuc</i> er pedr aphawl	
	kyffessa ngorsethva seint	
	Dy verw drwy edieuireint	20
	Am vot arnat bechodeu	
	Amwy ywr gosp am eir geu	
	Tydi a uu tew dy vawl	
	Drwy dy <i>fuc</i> dra diffygyawl	24
	Nac ef heb ef hy o beth	
	Ydiw bric y dev bregeth	
	Bryt ygallon a brydawdd	
	Hynn oll ervynnyet hi nawdd	28
	kyt traythwyf wiwnwyf <i>wen*</i>	
	Vawr gelwyth wrth varglwydd	
	Ny threitheis iawngeis angerd	
	Eir geu wrth euraw y gerdd	32
33	Bei torrwn i batrwn ieith	
	Am doethwalch ammot wyth*	
	May yrys mav oreuswyth	
	Meddyant roi maddeveint <i>rw</i>	36
	Nyt hawdd bot heb wyndody	
	Ac nyt haws vgein oetydd	
	Erdim vaddeu wyr domas	
	Achor <i>flur</i> ay chaer ay phlas	40

Tithev na vaddeu evo	
Tra genych vardd tric yno	
Gwnelit duw gynnal oetydd	
Bob gwyl o bawb ay gilydd	44
Gutto ap Jankyn ay cant	

XIV.

[34]	Roest lew win a rrost lawer	
	Rys vaer clot rryssyuwr cler	
	Rwydduab Jankyn gyrhaedduawl	
	Rwym a dilyngdawt yr hawl	4
	Rolant y mol(y)ant melys	
	Rial oreusal wyr rys	
	Rout yr eur glan rrodri r gler	
	Rys deulueidd Roest lawer	8
	Roddyon praff rryw ddawn proffwyt	
	Ri glynn nedd rraglaw ynn wyt	
	Rait ynn win rredwn yno	
	Rwymwn dy vawl rramant vo	12
	Nychaf deallaf dy well	
	Nudd ac jestus nedd gastell	
	Hynot yw dy henw a dwc	
	Gwalchmeir gwin gweilch morganwc	16
	Ymaer glot ytt am roi gwledd	
	Y mon athalm o wynedd	
35	Achlot ymhowys achlan	
	Am yarll wyt am eur llydan	20
	Aeth dy eir y mawrgreir meu	
	Eitha byt oth wybodeu	
	Ay rryuedd dachwedd dichwith	
	Bot dy vawr glot val dwfr gw lith	24
	Mor ddoeth wyt myrdd ath edwynn	
	Mor dda dy gorff morddwyt gwynn	
	Mor gymroeidd ffuruaidd ffawc	
	Mur y glynn mor galonnawc	28

	Mor hael vwch benn dy aelwyt	
	Oth bob rryw vudd ath bypr vwyt	
	Rys dy vwrdd gann a rrost vaeth	
	Ankwyn heil yw n kynhalyaeth	32
	Au dadleu an diawdwledd	
	An feir not ynyffrynn nedd	
[36]	Af agwawt heb ovwy gwc	
	Efracw ytt o vro gattwc	36
	O daf mi a gaf gyfedd	
	Blaen gwin o vwlaen neu vedd	
	Kaf rod-di kyfarwyddyt	
	ym dros benn am deiroes byt	40
	Brut val y byrrywyt e vo	
	Ar kronigl eiryau kryno	
	Buchedd seinyau ny bechynt	
	Bonedd ywein gwynedd gynt	44
	Bwrw rriif ti ath bvrawr rrys	
	Brenhinedd bro ynhyngys	
	Dwyn ar veuyrdot yn deu	
	Drioedd ac ystoryau	48
	Dysgu ym llyna dasc yawn	
	Dalm mawr o odleu meiryawn	
	Clybot a gwybot o gwbl	
	Gwawt kynddelw gweat keinddwbl	52
37	Oes vnkorrff rys ab siankynn	
	Arall hael a wyr oll hynn	
	Nac oes gywiwuoës gyfun	
	Yny tir onyt ty hun	56
	Duw arroes degoes digeirdd	
	Ytt olut byt nyt tlawt beirdd	
	A duw arydd wrth dy reit	
	ytt einyoes lyfr bryttanyeit	60

Idem gutto

XV.

KYWYD Y BEL

Y mae gwr ym yw garu	
[oes panadoes y pavn du]	
Howel y glot a hewnn	
hoydl hir yr gwr huawdl hwnn	4
lles wreidduab llys rodduudd	
llywelyn yw llaw eil nud*]	
Val hwnn y wawl a honnir	
Vychan hael veich onwayw hir	8
Por glan oror glynn aeron	
Pennaeth byrddeu maeth beirdd mon	
Parawt oleuwawt lewycc	
Per y glot val par o glych	12
[38] Brenhin y gler fyrfder fawc	
Brenhinyaeth bro anhunyawc	
Vchel greir ny ochel gras	
Vwch aeron awchwayw eiryas	16
Llywio mae ef addef oedd	
llwr wlat ay llwyr oludoedd	
Llywior glot vwch llawr y glynn	
Llywio aelwyt llywelynn	20
Roet yr gwr rri dewr gwaywrudd	
O wynnllle nant wenllaw nudd	
Mawr y barnaf amrauael	
yr hwng y kybydd ar hael	24
Wrth wybot sylvaen clot cler	
haelyoni howel ener	
Duw a roddes dor addwyn	
Pel dec y bob hael yw dwyn	28
Y glot yn ddigeladwy	
Ydiwr bel hardd heb drebl hwy	
honn yn greir hoyw vnyawn gret	
Y rydderch hael a roddet	32

- 39** Gan vordaf enwokaf nawdd
 Gan nudd hi a gynyddawdd
 Y bel y vab llywelyn
 A roddes duw vrddas dyn 36
 Hywel wyneb haelyoni
 A llaw hael ay llywia hi
 Redawdd honn anrrydedd hy
 Rwysc dreic amrwysc drwy gymry 40
 Ny ddichawn dawn dianael
 Gwarae a hi ond gwr hael
 Ac nyw llvdd o egni llaw
 Kybydd myny groc heibyaw 44
 Gware mae y gwr ay medd
 Tennis achlot twy wynedd
 Nys kair byt oleubryt lwybr
 Hi o law hywel ewybr 48
[40] yawn oedd hynn y vnwedd Hu
 Iarll y gerdd ywr llew gorddu
 Ior glasgruc eiryu glwysgroyw
 Eryr deheuwr du hoyw 52
 Tebygu y du y dat
 y maer gwr mawr y garyat
Enw mordaf haelaf hylwydd
 A roet y lywelyn rwydd 56
 A howel brifei sel serch
 A gyrhaeddodd geir rrydderch
 Aeth ar bel vab llywelynn
 Efrawc lwyth iuor y glynn 60
 Gutto ay cant

XVI.

Seithydd wyf odymsaethaf
 Saethu not yn syth awnaf
 Nyt not gwael iawngael angerdd
 Not a gaiff eneit y gerdd 4

	Aruer o vwa eruei	
	Yr wyf er moliant y rei	
41	Nyt bwa hwnn kystlwn <i>kur</i>	
	Yw neu lwyf awnai lafur	8
	Y tauawt arawt eiryeu	
	Yw bwa r gerdd heb eir geu	
	Arlwybr bric vrddedic ddadl	
	Ar llinyn ywr holl anadl	12
	Saethu awnaf bennaf bill	
	Yr vnot lle keir ynnill	
	Rrys rodyyat rroes y ruddeur	
	Ydiwr not ederyn eur	16
	Ap dauyd mydrydd ay medr	
	A gwawt y tauawt hyfedr	
	Hil rys ddurgrys ddiergryt	
	Hoywlyfr beirdd haelaf or byt	20
	Hebawc anhunyawc yw nhion	
	Acheirywrch tir vwch aeron	
	Ny wnaif swydd kywreinrwydd ku	
	Not syth onyt y saethu	24
	Yr ergydion or geudawt	
	Yr gwr gwyh ywr geiryeu gwaw	
[42]	Byryaf yrhaf ar y hyt	
	Bybyrgerdd ar bob ergyt	28
	Medru hwnn a mydr hynot	
	Awnaf ynghanawl y not	
	Nythry nac yma nathraw	
	Or gwawt twbl ergyt heibiau	32
	Not pybyr glot pawb or gler	
	ydiw hwnn wayw deu hanner	
	Dwyuil yssyd yn dyuot	
	A mawl y rys mal yr ot	36
	Minneu om bodd ny mynnwnn	
	Vodur pedr vot awr eb hwnn	
	Y eos ef ay was wyf	
	Iarl y ddadl or lle ddydwyf	40

	Hwyr oedd ym herwydd amot	
	Veddyliaw newidiaw not	
	O daf er meint vonrrafael	
	Y wtres hwnt att rys hael	44
43	Ebrwydd y*	
	Eur pur o*	
	Caf y rost	
	Ceiff yn*	48
	Be gw	
	O vla*	
	Nyt ai*	
	Or vn *	52
	Dioer a*	
	Duw or*	
	Ac yadu	
	Bwar ge*	56

G

XVII.

sell
 Sre John and|
 ðe yn trouth*y|
 att styll te*|

XVIII.

44

|*yssedd
 |as y medd

w	4
ec	
ri dec	
rudd yor	
ktor	8

ch	
serch	
*yw	
<i>nn</i> yw	12
ngwlm gras	
r euas	
c	
uec	16
dlawt yw	
* *c *w	
welwn	
nor hw*	20

XIX.

45 Tlos vu anrrec taliesin	
Talawdd vawl teilueidd vin	
Euraw gynt aoruc ef	
Vryen gathl eiryan goethlef	4
Hwyliawdd ay gerdd hylwydd goel	
Hyt lys vryen hoydl seiryoel	
Af inneu taliadeu tec	
Ar vnryw eiryeu anrrec	8
Ion goreufyrf enw griffwnt	
Y gei hir dyffryn gwy hwnt	
Ffylib vab goroff wilym	
Llwyd gwr diballedic ym	12
Ffeleic y wlat ay fyler	
Ffynon clot affinywn cler	
Ior arydd ar warr y(r)allt	
Eur ac arian wyr gerallt	16
Euraf y vydr ar eiryeu	
Vryen vydd yr awen veu	
Yrthyei aerddeifr wrth orddwy	
Arthur gweilch o orthir gwy	20

[46]	Llyw diuei yw da y vodd	
	Llew gwynn hydr llaw ganheidrodd	
	Llvr tir aborthir yw barth	
	Llathreit helgarw llethr talgarth	24
	Os mawr brys pobl ynys lawn	
	Draw y vynyw dref vnyawn	
	Myn gwyrrth brydyddueirdd mwyn gwib	
	Duw aphawl y dei ffylib	28
	Pawb yno pob ewenydd	
	A ret mal y varchnat rydd	
	Ryir yn herwr gwr gwyl	
	Yr wyf inneu ar vannwyl	32
	O rroddeis dioer rryw ddwys dyb	
	Lw ffol yny law ffylyb	
	Ar ddyuot yor oedd diueth	
	Hyt y lys hwnt keiff hoydl seth	36
	Rys yor tec rroes y eur tawdd	
	Ri ystrat flur ay rrwystrawdd	
	Hwnnw adduc o honof	
	Ay vedd ynghyffedd vynghof	40
47	Ar llw wrth eryr llywes	
	Oeraff llw yw ar vy lles	
	Nat awn eneit ewenydd	
	Yno att hwnn ynoetydd	44
	Treiglaf tuay rywiauwllys	
	Trwy ganyat yr abat rys	
	Trwyddet trefn claret trafua cler	
	Try vi gantaw tref gwnter	48
	llawen [y gwna yna ym]	
	llawen [welet llin wilym]	
	llew flwch ymysc llu afflait	
	llyw serchawc lliaws eirchyeit	52
	Awn yw gadlys an gwawdlef	
	Iuor ddoeth y veirdd yw ef	
	Mae ynnny grefft myny groc	
	Moliannv karw maleinyoc	56

	Dwyn geir maer creir am eur krwnn	
	Dwyn bonedd dan y benwnn	
	Dawn ym eryr dwyn mawredd	
	A dwyn clot odyynnv cledd	60
[48]	Dwyn y bel diany bwyll	
	Dwyn dadl dayoni didwyll	
	Gwiruab meir vawreir vorwyn	
	Gat yarll dyffryn gwy yw dwyn	64

Gutto ay cant

XX.

	Bum yn oet bei mwynedus	
	Agwenn ar ddrem lawen lus	
	Dyn a lwyc dan elygoes	
	A bedw man bu da y moes	4
	A rroi deuvreich vy rriein	
	Amdanafi om dyn vein	
	kelennic lvndeinic lan	
	kelu kas kael y cussan	8
	Clyw nyn am peir kallon yach	
	kael arall ar vin cleiryach	
	kerddet oreuget ragof	
	kyffot awch hynot oy chof	12
49	Bu way ar hynt a bwrw honn	
	y lawr yny deil iryonn	
	lle tec y vardd hardd oedd hi	
	Arddyrnir orwedd erni	16
	Meithway Ieuan ordannot	
	ymythiaw byth methu bot	
	Gwae abrofes vafles vu	
	Gwth obell gwaith eballu	20
	Pan gyuodeis ym eistedd	
	Y ar wenn liw eiry o wedd	

	Yr oedd ym ry gyflym rus	
	Gedor aniwygacus	24
	Achyn gwedyr wrychioni	
	A cheill nyt oedd lwyryach hi	
	Ay gwiwach dyn nyn gweirdd	
	Bath no honn beithanneu heird	28
	Nyt oedd meddeir prydyddion	
	Vwyar y hael vei ar honn	
[50]	O ben llost heb ynull hat	
	y llysc dyn val llosk dynat	32
	Clywit hyt nef vy llefein	
	Kymryt gan wyn vy myt mein	
	Vynghanyat dryc varchnat vu	
	Ac ymeith dan dingamv	36
	kelk vlin ar vardd kethin koeth	
	klyw mrib am kaly amryboeth	
	Yn gann val mwnygl mamwydd	
	Neu ffonn hwrl ac ny ffenn hwydd	40
	Yn drymach vawach vyhwm	
	Mewn y blew no maen o blwm	
	Torri dryll gweith ytir draw	
	Or krys ery kareissyaw	44
	Ay didio wedy dodi	
	Mewn gwlan am vymynygl i	
	Bwrw ym llawe(i)s lawndre(i)s lef	
	Vy llawdr ac velly adref	48
51	Achwyn ny bu rym ymy	
	Vreichet tec wrth verch yty	
	Achubawdd ym drallym dro	
	Argogeil val gwreic yago	52
	Agossot chwedl adgassach	
	Ar geissio gribinyor grach	
	Adorty gleirch diryeit hen	
	Ar byt am lygrur biden	56
	Amddiredawdd gawdd gyoet	
	Gwaent hwy rei y gont eryoet	

Ny ellir rrwyf ymddiret	
Y honn anghronn myn vynghret	60
Na ellir a hir yw hi	
Y gont on tra veir genti	
Jeu[a]n gethin ay cant	

XXI.

[52] llithrodd kroes eurvoes aruer	
llathrogleu berw llythr eglur	
llin meir gan vrig llanw a mor	
llun duw y gaerlleon dir	4
Ieu[a]n bol ap Ieu[a]n ap Rys o	
brysc y byddeir ae kantt	

XXII.

53 Vcheneit wedyn afledneis	
Ampeir heb enni ympeis	
Bronn ay deily brynn y dolur	
Breidd nam hyllt ay gorwyllt gur	4
Onythlwyth kallonn bronn brit	
Anathlach o anoethlit	
Kyfyt rryw donn o honof	
Kyfyng kawdd ythryking kof	8
Kynwrf mynwes tyllles twyll	
Kynnil ddiffoddwreic kannwyll	
Kawat odrawynt kywydd	
Kay newl hir veddwl vydd	12
Ny bu wenith ny nithit	
Vrth honn pann vei lonn olit	
Pawb adebic pan ddigyw(y)f	
Pe bei ddysc mae pibydd wyf	16
Mae (o) anadl mwy ynof	
Noc yngheu megineu gof	

[54]	Riein ampeir geir gorvyn	
	Ruat tic yw ar hyt tyn	20
	Awel glaw y grinaw r grann	
	Ef yw gwynt hydref hoydrann	
	Athrist vy swydd esblwyddyn	
	Eithr morvudd nym dyudd dyn	24
	Dauyd ap gwilym	

XXIII.

	Gwnn weith o gariat gwenn wyl	
	Gordderchwr garedd orchwyl	
	Anwydeu gwr anwadal	
	Okr y serch yw kar[u] sal	4
	Caru vn hwyrvun hirvyw	
	Carur eil pwnk oerwr yw	
	Heddiw ny gof hoywddyn gall	
	Ac y vory gof arall	8
	Os prydu nys priodei	
	Anyan oer y vn awnei	
55	Nyt hwyrach eneu tiryonn	
	Brydu yr llall brawdwr llonn	12
	Clyttiwr awdl val clwyt trwydoll	
	Caru sal ydiwr kwrs oll	
	Adwaen wr adwyn y ach	
	Agarawdd yn gywirach	16
	Sant rrywyawc son tra ewybr	
	Syr wilyam ail abram lwybr	
	Awdur ho(y)w odrahayarn	
	Adewir beirdd adyrr barn	20
	Mordaf tor ywr mawrior mev	
	Merthyr lle gwna meir wyrtheu	
	Mynnv diruawr ym annerch	
	Morwyn voir mae ar vn verch	24
	Honn a gar ny wna hwnn gam	
	Ar eil nys kar syr wilyam	

- Nyt karyat tiymwat teml
Ar vursen oer ouerseml 28
- 56** Eithr karyat owlat y wledd
Ar duduyll wr diawduedd
Maer gwr d(u)w ameir ay gat
Merch wery yn marw oy charyat 32
Gyrru mae val y gwyr mon
Lv at tuw o lateion
Gweddiu nyt gweddaw awen
Ydiw r llu y awdur llen 36
Maen addaw em wenn iddi
Dlysseu heirdd mor dlos yw hi
Croywglych kyweiryor eglwys
Llyfreu achreiryev achrwys 40
A honn beunydd ay (h)annerch
Yny swydd vn yw ay serch
Gwrthot awna gwyrth duw ner
Gwr obell agrybwyller 44
Gan ddewis gennydd awen
Gwr oy fflwyf goroff y len
Ac nyt oedd o gwneit addef
Addwyn dyn iddi ont ef 48
- 57** Os pennaeth draws opinywnn
Agar hi llyna r gwr honn
Os gwr o ysgwieryeit
Ef yny blwyf avynn bleit 52
Os perchenn vrienn wryt
Ty agar aentwy y gyt
Ysgwyr duw os gwr dwywol
A vynn hi ef a ny hol 56
Os gwr kall ys deallwnn
A gwr hael hi agar hwenn
Yn tat yw berchen ty da
An gwardein enwoc wrda 60
Oy chor tec acharyat hardd
Y duduyll ay diwyduardd

Y maddaw y mae iddi	
A ffrydu hwyl yw fryt hi	64
Odleu serch ddi edlaes hawl	
Achywyddeu buchedawl	
Y gywydd beunydd oy benn	
Eiryeu ffwrn ywr efferenn	68
[58] O gariat honn y gwr tec	
Arwym awdl o ramadec	
Da vu nyt ef a veiwnn	
Dudvul dduw svl ddewis honn	72
Aros vyth oy ras evo	
Y merthyr ymae wrtho	
Ac ef yw i gogyfoet	
Ac yny nef y gwnan oet	76
Gutto ay cant	

XXIV.

Tydy vanwlurawt didaer	
y tauawt eglurwawt glaer	
Tauell hut tewuall ydwyt	
Tat y gerdd tawedawc wyt	4
Dichwerw awdl y dychwaer ydwyf	
Dygleu n oet y gallon wyf	
Maerwreic kywir amorwyn	
Ameistres y vynwes vwyn	8
Mawr aeth ynof digofeint	
Mammaeth yr hiraeth ar heint	
59 Mae hirath am wledduaeth wlat	
Meir a(y)gwyr amawr garyat	12
lle roedd lys dyn llaryeidd lan	
Och welet y wych wylan	
Hoywddyn gein hyddawn ygwc	
Heb ychael hybech olwc	16
Ny wn ageir annun gaeth	
Ovodd gwen vedigineaeth	

Pob kennat garyat gwiwrym	
ffoli ddwyf afaylodd ym	20
Titheu na vydd llywydd llen	
Ryddiawc am rodd awen	
traytha vrawt gannwyrwawt gein	
Twyll indec tu allundein	24
Gwiwne frwd agwean fraeth	
Gan delyn gein hudolyaeth	
yr ewic wenn eurawc wallt	
warddof amyn yr werddallt	28
Vn arch dwc annerch ydyn	
Ochae gyueillt och gouyn	
60 Gein hylwydd agynhalei	
Greuydd manachlawgwyd mei	32
Gwyr na haedd gwirionn hoywddyn	
Gruddyeu ros gerydd er hynn	
Ty da gwyl taw di gallonn	
Tyrion greir lun taryan gronn	36
taer ffynyon dan vwynvronn Veu	
Twf dalen tew vedylyeu	
trwmm na allut symut serch	
Treisswr ydiw y trasserch	40
teir ieith awdl taer yth hudwyd	
Trwy liw serch eil troilus wyt	
truan dy vot mor anoeth	
Torri awney bevt dur noeth	44
Duw nef da yn y ouyn	
Athroes y gadw einoes dyn	
Athitheu blodeu y bleid	
Dan vynwes yn dwyn veneid	48
Gouyn y rat ay gyuoeth	
A char dduw vy iawnchaer ddoeth	
Ny cheir karyat profyadwy	
Na geir merch yn gywir mwy	52
61 ac Nyt adwaen gwan didwyll	
geireu tec yn (y) gaer twyll	

Dolur vydd er daly ar verch	
Anuatswmp o ynuytserch	56
Dilys na ddaw yt eilwydd	
Dal dros serch diletryw swydd	
Ny chyrch keingen velenwallt	
ffuon rudd y fin yr allt	60
Ny chynneil os iach vnoet	
Ny char kerdd yn ochr y koet	
Na(w)d duw glwys ny ddaw oe gwlat	
Ny vyn gwr nifyan garyat	64
Da [dauawt] bont edifar	
Dwyn achos morwyn vy mar	
Dyweit vy hwant nev dewi	
Dwysgein vawl dysg gennyf i	68
Breineu serch barones wyf	
Abrenhines bronn hynwyf	
Ny mynnaf ny wadaf wenn	
Mwy gynghor am y geinghenn	72
62 Och reit ym y charu dioer	
Vun gnawtlathr voyn ganneitloer	
Y gwallt oy von gwylldwf eur	
Ydy vlaen oedd velyneur	76
A gwyndal kyuartal kein	
Ae goleduawt ael aduein	
Ae drem lus gwnaeth drymloessonn	
Adweis vriw dis y vronn	80
Gwelet beunoeth glut boeni	
Morwyn valch mae arnaf i	
llauvr vrth dduw yn lleuein	
lli ot nys gwyr lletneis gein	84
Hen hiraeth er hyn haerwyt	
Dreiaw serch mor daryus wyt	
t[i]theu y tauawt doetheir	
taraw yn graf tirion greir	88
Manac yr vun mwyn eigr veu	
Mwy ddolur vy meddylieu	

- Bwrw rogot na bo ragor
63 Bryder am wenn bryt eirw mor
 Dyweit vy meddwl diwael
 Diweddre keisso yw kael
 Syr Thomas ay cant

92

XXV.

- Y newyddlong neuaddlawn
 noefwreig wyd niferawg iawn
 Meu dy enw vyth mað yn vo
 Mor afrwystr meir ofrussdo
 Bwrw ar iawn bererina
 y ddwyd ti addewid ta a
 sefeist ar glust mor brudaw
 symud yr wyd seinsiam draw
 Teu vedru glann tewvydr glod
 Tir iago rrwy(ddy)nt ragod
 Tutha vorgist teith vawrgwyn
 Torr ewig roth tuar grwyn
 Aithr hynn long wythrann lyngess
 Eto yni neitan nes
 dwg vy **ngred** nath genedir
 draw gwnn hynn y drigiawn hir
64 |*ryssa ddwyn brywysedd ieith
 Brys dae ael brusdo ailweith
 Ar vnweith bererinion
 Breicheu n gwlad brycheinog lonn
 An karwyr rrwydd an keirw rrif
 An hanreith yny hunrif
 Yn dlodyon mwynon oe medd
 Yn oreugwyr yn wragedd
 Red ar airw rraeadr arael
 Rwyfaer tir yr havart hael
 Gwybydd oth wib mae dibenn
 A gwag yw brycheinog wenn

4

8

12

16

20

24

28

Neid kadr nes dyfod adref	
Nenn y tir ae neueint ef	
Bei rrw(n)g gwledyd[d] oe[d] dydd tynn	
Bas yw vnkorff [yrch] heb jankynn	32
Ny ddygir yn ddiogel	
Hed y penn ddim hyd pan ddel	
Hevyd mae yn dir hiraeth	
Hynt rwydd gyda hwynt yr aeth	36
Goreulu teg or wlad honn	
O wragedd diorweigonn	
65 Vn yw gwenn enw a gynneil	
Llian hardd llawen oe heil	40
iawnvor chwyf wenverch wilynn	
Wyr hywel grach wyr hael gryn	
Yr ail yw mawd ar ol medd	
Oreu gwreig avr y gwagedd	44
Verch rosset gwloeder yn gwlad	
Vychan loew vochwen leuad	
Ailiw gwawn oleu y gwedd	
Elenn droedwenn ywr drydedd	48
O vor dir efor daw	
Verch rys bid vawr y chressaw	
Nyd aeth or * ame[n] dico vob[is] q[uo]d	
Je[ua]n ap gr [uffudd] goc*	

XXVI.

[66] Sulgwynn mawl sal gwin a medd	
Jankyn eginyn gwnedd	
Sylvaenveich selyf vnvin	
Siff ar y dref saffwyr drin	4
Red ar geir hydr y gorwyd	
Rydein eur kaer hodni wyd	
Ryw yt gael wyd hael or teu	
Rann gwr gydar hwnn goreu	8

	Dewrvab wyd er ofwy budd	
	Divefl domas ap dauy[u]dd	
	Vn ydwyd a broffwydeis	
	Ae enwn sieb o einon seis	12
	Iawn yt gael afael ofydd	
	yth law dy rann oth wlad rydd	
	Tref a chaer haeddnef hoddni	
	Treftad tra vo yw yt i	
	Tyveist yn iawn etivedd	
	Ti ywr mab nym tawr ae medd	
	Nyd rryv(e)edd natur ofynn	
	Tyfu oth dad had mal hynn	20
67	Y gwreidd a vo goreudda	
	Gnawd dwyn o hanaw gnwd[t] da	
	Imp o dir sych ym pedr sant	
	Nachoet ir nychydeirant	24
	Ony byddann berllanneidd	
	A di grin a da y gwreidd	
	Teiraes enkil traws Jankynn	
	Titheu mal kyhafal hynn	28
	Teu wreidd da veistr tyroedd dei	
	Tyfeist mal brig yd divei	
	T[y]f(y)ch wellwell hyd teifi	
	Tyfyad dy dad y tydi	32
	Treul ddiidrei triael dd[o]drefn	
	Trwy glot teu gyvod dy gefn	
	Trugar a glew vab llew llwyd	
	Twrf eidiol yn tref ydwyd	36
	Gyrr dystod garw di ystaen	
	Goron y bleid yr grwnn blaen	
	Gydar veingk gwddost gadwr varn	
	Achyda gwann achadarn	40
	Os wrth wann da yw dannwyd	
	Os wrth draws sertha dy[e]wr wyd	
68	Aeth yd eir glud ath daer gledd	
	Aeth ac enw eitheu gwynedd	44

Enwawg y mon beirthon barth	
Wyt hebawg A deheubarth	
Lle grwnn o dir lloegr nyt oes	
Eb denw hir y bo d einoes	48
Ysgwier wyt ner dan nod	
Breinhines loegr bron hynod	
Osseun dyrchys y ny dwyn	
Am dy wddf	52

XXVII.

Gwassvt einglgwisgat anglaer	
Gwilym nvddrym naddwr aer	
Gwr vet yn hynn a garwyt	
Gyrddvab tomos waewlas wyt	4
Gwledic afael glot gyfvn	
Gleinn praff vab gwilym vab rvn	
Hwyl amic hveil ym wrdd	
Hil gronnwy gadr vakwy gwrdd	8
69 Maer naddtorf mor newyddtent	
Mordwy rwysc mawr yw dy rent	
Dvw a roes nyt eryssi	
ytt yr ystat wtt(r)es di	12
Athir marl atherm o oes	
A dawn ddiwedd dy einoes	
Achwert hardd yn ael ochr tonn	
Acheyrydd tra chyweryonn	16
Ymwrdd dreig o vlaen myrdd draw	
Amedd chwannawc ym iddaw	
achos y bonedd vchaf	
achann a rost chwaen or haf	20
Dvr gymell do[a]r y gamawn	
Dor y gerdd dy evr a gawn	
Dyfvdd pawb ythei vyddann	
Dofwr kyrch dy vara kann	24

	Pan oeddv't lorf ev't lein	
	Gwaet gawat gyda gywein	
	Dileddf arglwydd rwng devlynn	
	Dewis kerdd dy wysawc gwynn	28
[70]	Nyt ai dros argae eirgaen	
	gawth y vlif vn gwr oth vlaen	
	Hepgor y veirdd drysor drvt	
	Hapus aweddv's oeddv't	32
	Hopvt vrwydr talm a grwydreis	
	Hapvs jaw'n ar hwpaw seis	
	Mawr darget mvr dieir goll	
	Mine yw omynni oll	36
	Dagr y ser dwc y roi sawt	
	Dafydd bar onnwydd brynnwawt	
	Vy evr(i)or clyw vy areith	
	Vab hopgynn ymofynn meith	40
	Gwryndaw annwyl wyl elw	
	Gyferdderw gwiwaf arddelw	
	Or vn gennedl yr hennym	
	Ar vn ach oronwy ym	44
	Mvdei gic mevdw gogof	
	Madyn dew aeth am edn dof	
71	. . . y*b . . . ddr . . .	
	Llennev lloegr llvnyev llygeit	48
	Keneis yd gerdd dec hynwyf	
	karv awneir kywrain wyf	
	proffwyt adreigl rwng priffyrdd	
	plv gwas vnlliw pali gwyrdd	52
	pab yw yr dref pybyr drafn	
	pebyll oe esgyll ysgafn	
	Devliw gwfl dyly gyfloc	
	Y deryn glas a dyn gloc	56
	Ysgvb evr esgob wryt	
	Esgyll herdd ysgawyll yt	
	Gltv y gwyr glot a gwarae	
	Y golvsgwynt dan gleis kae	60

- ffyrvon gyrs ffeir vwyn a geit
 ffvgl ar aer ffa(g)l or evreit
 ffeigant geir bronn sant medd swr*
 ffynn alvsc ffvnel losgwrn 64
- [72] O keir yntwy kareint ym
 Gnawt alarch gennyt wilym
 Dor ffeimlv dvrwayw fflamlwy|th
 Dyro bevn da ar y bwyth 68
 Achyt a gef oe chyt gwyn
 wreic yddvir orwac addvwyn
 Vchel bar vfel brivardd
 Ocheir hwnn ef ae chwae(r) hardd 72
 Ky(d) gerdd om penn gymen gar
 wrth rodyaw werth yr adar

Ll[ywelyn] goch ae kant

XXVIII.

- Orddot vronn gorddot[vot] galet a vydd
 ac amlyw lloygrwys rydd rewin gollet
 ac ardwy tyn get a saesson yngloes heb
 oes waret achyvyon ar vrython achywyn- 4
 deb heb gannwyll gannon gan och glywet
 heb h leu heb lyfreu heb lwyrvawr weithret
- 73 heb vynychev llann gorchwyl am barnn
 gwn nam puchet heb adeiladeu nac 8
 anheddeu annoeth welet heb rvdd heb
 wyrdd yn tra* mwy fyrdd fysg gemret heb
 roddyon heb gerddoryon heb vorynnyon
 mawr a gollet 12
- Gwraged gwalltrwch na ryveddwch
 dim a glywch ywch y welet gwelwch etto
 gwlwg mywn bro brys ywr dynhet
 anryveddot tra etha ragoc y gweithret 16
 pan ddaw y tan rwng y teir bann beth a

vynet arwyddon keli gwn o ddiffri a
 ddangosset yn oes ma ban. mynwr gyfran
 kyvarwyddyt aynidden gys ywch ner 20
 arwyddeu dan ser gwener gochet Amswrn
 am dreul amliw vydd heul hwylvawr
 lyddet ffrwythawc ddaear mar wol adar
 ym pob kyvar kyfyon roddet Pysgod 24
 meirw llif ae lleinw pawb ar llwrw kyn llwyr
 welet. Erchwch yr tat nefawl y rat
 orodd dernoget. Diffryt brython rac ar-
 wyddon a brut saesson seis nym pouchet 28
 qu[o]d Morys goec amen

XXIX.

74 brenhin ryw ddydd vydd yw vo
 brytt vyd* a bryttwyf yddo
 Os drwc gan *wiliam gam* gi
 vab alis bedyr yw beli 4
 Mogeled y *mev* galan
 Mawr vydd twrw ennyvrydd tann
 A vv veirw geirw agaraf
 Af vydd byw yr (hvd) yr haf 8
 Ac ysydd o *gas* vddyn
 N*w dduw or aer ny ddawr vn
 Ystronyon ddynyon bob ddav
 O lithyr gan ddrycho laethev 12
 Ochaf hedyl vchaf hyder
 Va* y kaf gan dduw naf ner
 Y edrych y drych ar drin
 Y bor baedd yn bwrw bydin 16
 Gweled a wnav lanaf lw
 Da oedd hyn y dydd hwnnw
 Yscwrn heint asgw*n hen
 Yn ynghvd *deivvr* yn aghen 20

Agwiw deern gwaew diwyr	
O angladd yn lladd yn llwyr	
Garw *yd* trin gynevin gyneidd	
gwr llwyd . . . d g*we*r llydlaif	24
Ny chryn llaw gynnil ddilith	
yn tervysc ** **bddysc vyth	
Dewr y kyrch wrth dorri kad	
dervel eil dwrv eliwlad	28
Da iawn y gwyr down y gyd	
dv lwydvach dial advyd	
kydtwetter over yw	
Marw herwr mawr hoewryw	32
Pan vo drin ynghyminod	
. . . mae yn **ser y bod	
Awel * dy* . . . . . th	
M . . . gl*r anghy . . . eith	36
. . . *th yn ior deifh yn iach	
Dyrnawd gwr marw gydyrnach.	

XXX.

75 yr hawl dec ar vy neges	
rreti kan bych rrod y tes	
Tekaf planed i rredec	
ar helw duw wyd yr hevl dec	4
svl enw ddisalw olevni	
siwrnai vaith yw dy daith di	
O ddwyrain wybyr harddlwybyr hin	
gorav lliw ir gorllewin	8
dy lewych myn duw lywydd	
Ar hyd yr holl vyd a vydd	
llawn o ras ith gwmpaswyd	
llewychv y ddevtv ddwyd	12
Trada hawl trwy dy hoewliw	
y kad ir llevad i lliw	

	rrwyl y gamp rrvwel gwmpas	
	rrod gronn vawr i rrad ae gras	16
	em loewne amyl olevni	
	amerodres tes wyti	
	goroff blaned a garaf	
	gwynn dy vyd ar hyd yr haf	20
	dy vod vwch lle divai dydd	
	benn holl vorganwc bevnydd	
[76]	dinac bobyl donioc bybyr	
	o dir gwent lle mae dar gwyr	24
	hyd lle medry (e)hedec	
	glynn nedd vro tehyrnedd tec	
	erof hevl araf hoewlenn	
	Na ad ary winwlad wenn	28
	Na rrylaw er pydiaw pynt	
	na rrew gormodd na rrywynt	
	na gwenwyn sygyn na dygyn dic	
	try goed nac eiry trigedic	32
	Na chorwynt o bellynt bill	
	Na chrwybyr yn echrav ebrill	
	Arwain di oroen y dydd	
	benwn mor ganwc bevnydd	36
	A ffyrnhawn lawn olevni	
	ymwyl im emyl a mi	
	o dai dan wybren heno	
	Llenn vraisc yngorllewin vro	40
77	dvll mawr kyvanheddlawr kain	
	dyred drachefn ir dwyrain	
	ym ddangos erof kof kerth	
	yn eintyrch wybyr kyn anterth	44
	dos ar vy neges a dwc	
	genyd iwyr morganwc	
	dyddiev da orseddva serch	
	i genyf i ac annerch	48
	tro dy orchymvn nidtraid	
	kylch yn nevaddav kalchaid	

	hynod gan dduw dy hanes	
	hebrwng drwy r gwydyr terydyr tes	52
	kadw bob mann or kyvannedd	
	koed amaes lle kaid y medd	
	pop plas tec ywr kwmpas tav	
	ar llennyrch ar perllannav	56
	par ir wlad golevad glwys	
	prydydd ai geilw paradwys	
	kornel ar gyfeir kernyw	
	kyntedd gwin a medd ym yw	60
78	lle gwaray llu a gwerin	
	lle da gwyf oy llydw ay gwin	
	lle hawdd ar gyoedd llu hoew	
	Gweled diwyrnot gwiwloew	64
	Gorevveirdd ay gwir ofynn	
	Gwraic wych yn gwisgo gra gwynn	
	lle seinya lliaws annerch	
	lle dewr mab lle diwair merch	68
	Rrof henw gyda rrwyf hinonn	
	Arlwyau teg yr wlad honn	
	Ar y gair o wir gariad	
	iarlles arglwyddes pob gwad	72
	Be bai o gred y bawb gri	
	Na bai rydd y neb rod-di	
	Ny vedrai vwnai vynag	
	Neb o vorgannwg roy nag	76
	bei kaeth y vardd bywog kan	
	y byd oll a bod allan	
	Ef a gai heb ofwy gwg	
	Y gynnal y morgannwg	80

Ieuan ap Gr[uffydd] gwent Ae kant

XXXI.

79	Gorthrech y ssaith oriv yd b* Gwyr beilych gway awyr i b** Pa valchedd lliwagwedd lle icw* Pe gwystle beie ic ystlwn kynviken ymon gen gwr kynil aladd dav kanwr Marchoc blin ywr glothineb Myn vnygyred nid arbed neb trachwant Syn gorthrrechv Dros vyd gwl yd eiddiatraiss vv Godineb ac ydwyn awdd nyth ir korff iwnevthur kawld Drwc ymhob llythr ywr athrrod Dyn glan ad ynai oi glod Devwayth vydd ynydd anos Dioc i dwv o ac os erchi kael hyn a archwy am chwant vyddevai y ddwy [80] pe kae ddyn or pen rryn pe aria* lloecyr ir vn lloc ell ynygyred ynghwr yradw ychwnychai avai vwy panddel yr ange gelyn Dan wallt dv idvnell dyn ellyll ywr byd dyv rryd dv yll yll waith ywr holl allv y dyn lleda acavas tir or byd anturiwr bas saint awstin yss yn tystv saith droed vedd yn i vedd vv Ni bydd icadarn or byd Dan garec ond vn wryd Gwyn ifyd ygwan avedd *r* or dric ar edd Ieu[a]n Rvdd o vorganwc	4 8 12 16 20 24 28 32
----	--	--

XXXII.

- 81 llyma mal igwnair diod rac
 brech yreiddeon kyner yrvw
 achyribe ssanffraid ac ysscol vair
 rvdd iblode adaint y llew ath 4
 ragyl y tylodion ar gas wen
 wyn allysie jeuan agolt Ma
 jrr asaest ar wermod wen
 afenigl aros mari dyrnaid 8
 obob vn ai briwo yn van
 ai kvro ynffest mewn
 morter achymer dav alwyn
 ocwrw da abwrw yllysie 12
 ynddo ai brewi ynie el
 ytrayan dan i verw i
 [82] ai dynv ir llawr ai hitlo
 drwy l*ain glan ai roi 16
 mewn llestyr da igadw
 achymer gynhecwert*|
 odriagl adod ynddo ac yv|
 ar dyc ythlwng dri bore 20
 a hyny ath geidw yn iac*|
 Rac yv rech honn gida
 duw amair amen

XXXIII.

- tri chyngor yr yderyn
 melyn na av ara am
 addarffo nachyred beth
 83 ni allo bod nachais beth 4
 niellych icael

XXXIV.

	y gyvaredd hon ysydd a rrac pob klevyd llygaid rrac cosi ar rac gwlybwr ac ysydd gimin orad av yr hwn arydd iddyn i ol wc acoller ir ysdevgein m y(ly)nedd on ithoddasant yk ynhwyllev kymer vn ardd ec o ymyrafel lysiav nid a mgen ffenigl gwyn arvw ar verven achyribav ssan rait are gyrmwyn ar ga*	4
[83b]	w*enwyn ar avans athav ot yr hydd ar(g)olwc allysiav krist amar redyn y ddayar amortererr igyt yn dda ac Gwascer ys ugvn y llysiav achymer bowdwr o pvpyr sa jth ronvn allwyaid o vel gloyw nev vwy o myni dyr(o) gidac ef ychydyc o win gwyn dwy lwyaid a hynn holl o b ethav mortera a thyn drwy liain glan adyro mewn llestyr gwydyr nev vete	12
		16
		20
84	*l glan adyro yng hiliav dylygaid ychydyc a hynny aweryd y dolur ynwir	24

XXXV.

Helynt yr enaid panelorkorff Ieuan Vengylwr addowaid hyn yn lle gwir pan el enaid krvstion gyntaff oi gorff mae	4
--	---

	jr dwyrain y dda ac or dwyrain i byradwys o byradwys iavrdd onen o avrddonen i gayr sele m o cayr sselem i vethylen o v ethylem iavon aelwir euff ratres o euffratres idemyl sseleff o de(m)yl sseleff i vynvdd	8
[84b]	olived o vynvdd olived icaer sselem vchaff ac yno y kyv ervydd ac eff iiii Mil o eng engylion da a iiii Mil o engylion drwc yn ymla dd yner byn yr enaid ac yna yr ayr enaid icaer sselem wrthvawr ac yno y bydd ynssevyll ssaith niwr nod lle gallont ssaint ne ff iweled ar sseithved dydd ydechrevir i boeni val ir hayddodd yny byd hwnn ac velly ytervyna helyn t yr enaid	12 16 20 24

XXXVI.

85	ffynon ysydd ym hyradwys dan von y pren y pechodd adda ac eva arnaw affed air ffrwd addaw o honvnt ai henwav yw phisson Sion tigrs euffratres ar pedair hyny ys ydd yn dwyn dwr echwydd ir holl vy vyd drwy vor adayar ac yn kerdded val gwythi drwy gorff dyn	4 8
----	--	------------

XXXVII.

	triffeth addwc dyn ineff medd	
	wl glan acair acweith	
	rred dda triffeth niv adde duw	
[86]	duw iddyn i oc anv ai an	4
	g rredv ai anobeith io	
	Triffeth aarddrych gwr gwr	
	aic ddiwair gytvn arglwydd	
	kadarn kywir kyn haldir	8
	hyddychol triffeth addiffeith	
	ja byd brenin ffol heb	
	Gyngor ac vstvs heb gydw	
	ybod a cwas heb ofn Tri	12
	dyn ni bydd gwyrenic	
	byth gwr awreikawo wrth	
	Gyngor i vyddin ac gwr	
	adyrevlio wrth gyngor i vol	16
	acwr aymhladdo wrth gyng or	
	iwraic	

XXXVIII.

87	I dori gwaed gweli nev ver	
	ath kymer y ganwraidd	
	velen abriw ac ystompia	
	yn dda adyro ymenyn heb	4
	halen ynddo wrth y weli	
	nev wrth y byrayth ahyny	
	ai tyr acai gwna yn i	
	ach	8

XXXIX.

	Iwnevthvr gwallt yndec	
	ac yn hir berw ves y faw	
	ydd ahyny lawer ymewn	
	dwfyr acar dwfyr hwnw	4
	Golch dyben yn vynyth	
	ac anrrydedd vydd ideket	

XL.

- 88 Meddylia am ssain panntasero|n
 pan vych yn kyveddach nev y g
 hynvll eidva pawb ith er byn
 avydd llawen adigrivwch ag 4
 effy yn hyd ydydd Meddylia
 am ssainthabiel ac am ssain|
 braghie! pan ddelych ger bron|
 brenin nev dwysog nev ar 8
 glwydd arall allawen vydd
 wrthyt athi ageffu yneges
 ageisych ganthaw Meddylia
 am ssaint vriel ag am ssaint 12
 Tobie pan elych ar vor
 Gwna arwydd ygroc arnat

XLI.

- 89 am bod valgwach . . . y *bren*
 ywr hidels i redw*
 vn benes wyneb vniawn
 y ddaiar yw ddiwair iewn 4
 nid gwiw i charv nid gwell
 noc eiste wrth vayn gasdell
 hwy ni chewch amhyn nichayr
 hirschwedyl o vyr chwedyl vevrchwayr 8
 ochairy verch hir yw voys
 oni chair yniach hir oys
 d[afyd]d ap edmwnt

XLII.

- Dywaid ym venaid *r dewi
 Dy veddwl duw avadde dy hoffi
 oessobaith mwyniaith imi
 Dy g*el wen dec yleni 4

XLIII.

- [90] trvgara*c *renhinawc vr(h)eni|
 kyffredin i warantwr wydd
 tri a vn eidd(v)n addef agwawr
 nef ydiw hylwydd 4
 vn mab mair grair pob kreawdy|
 amerawdyr yr haelaethrwydd
 trawsgrair mair mawr
 arddvniant vyingwarant 8
 amdilysrwydd trindawd vchaf
 naf niver am differ rac p(o)b
 tramgwydd rac kodi duw
 tri trindawd rac pechawd 12
 enghiliornrwydd rac pygan
 y byt bydawl rac kynowdal
 anwadal(r)wydd
 91 rac kythrevliaid blaid blav 16
 rac havddu vn pylygyrwydd
 rac kethyrn vffern afaith
 rac mvrn digasogyrwydd
 ir prvdd kythrvdd gan gethri 20
 krist vy ri radylawn arwydd
 er gloes vawr oesvawr iessu
 yn prvnv or pren radlwydd
 ir poen krair hael vair vorwyn 24
 kyn yn dwyn o gyffynheddrwydd
 ir i haelder ner nerthiad yr
 i rad ai wastadrwydd ir da(n)gnef
 nef nerthv ai allu ai gywrein 28
 rwydd ir i drvgaredd gwedd
 gwawr ir i vawr gyvanheddrwy|dd
 kaffwyf gan vy rwyff roddiad
 drwy gariad assanteiddrwydd 32
 [92] kynn angav vn diav dir
 ir iwir drvgarogyrwydd

kyweiriaw rac llaw vy llef	
a chyffes afherffeithrwydd	36
achymen hoyw loyw lendid	
achymryd nefawl arwydd	
a thynghedven glan orffen	
glew ac olew a hynt hylwydd	40
adiwedd gwaredd gwirion	
achyson di(o)gelrwydd a chanm* *	
duw neffawl ner achwbylder	
gyffienheddrwydd a gorvod	44
mawr les presen a gorffen	
hoedyl yn hylwydd achymwy*	
tangneff nef nod a chymod	
am gwir argylwydd argylwyd	48
nefawl evrgylyw ath vawl arglw	
iawl vrenhin*wl	

XLIV.

93 anerch a chariad amynych orchymyn	
atochwi dafydd ap jeuan ac ervyn ac y	
dolwc ichw naroch gopi or owdyl hon	
omynwch gael mwy	4

XLV.

llvniaist oed am kyf oe dion	
hyd yno idda dan wydd on	
awnelo sserch an wyl ssal	
oed ac gwen aedyw gynal	4
af iaross yf orwyn	
oss kad llwch i g yss god llwyn	
llebvr dail ar gwiaail gynt	
mayreira ymar or yr wynt	8
o(y)rwr wy ar war yr allt	
yni haross wen hir wallt	

	fal gwr od yd i og ir yd wyf vwch glelan ar baich gwiaill wyf	12
[94]	rrys rryss vr yn y *rre* *en o(e)r was wy ith aros wen hithe nidda wayth yn ddydd or ty mor oer ywr tyw ydd	16

XLVI.

	dyn wy yn kerdded noss dydwyddach o ydd dyd iddoss dyn hvrt am gerdded yn hwyr dyrass hyn duw ar o ssyn wyr	4
	d varna ydi wr o yr noss duw dyna wdd dved y noss dyn ni bv ar dyno bach dan bared wyneb oyrach	8
	deffro vvn dyff ri w veneid duw dyn blin ss ydan y bylaid dyro tiac ai deir an dy wist dy gar yd od i wan	12
95	dylety dy law . . . dydec korff dywaid ai ka dy wedd dyc ellwair dy fodd d y feinael am difwynodd	16
	dylayss wallt val dyl vssayl dydd raen val dv edd yr ayl dyb ryd (v)al dillad brodvr dv ac wyn ssyn hvdawgwyr	20
	dycarw di ac er aiss dyc ass ym niss d yc ai ssaiss dyn dic wy yn dwyn dy gerdd dan vargod yn ofer gerdd	24
	dvl a wnayth dial edd defni yngw allt difwyno yngwedd	

	drwyr ffenestr dyro ffvnen	
	dy vam hayl idoi vym hen	28
	dygerdd ym hob gwlad ac af	
	dybwyth niss diobeithiaf	
	dicon kanaid yw dogylch	
	dyn dec wyd nawdd dwv yn dy gylch	32
	dy garv ym dicio yr wy	
	disseml wyd ss**yl ydwy	
[96]	ic wy amarwain dygan	
	dic ym gass dwc ym gvssan	36
	dygyngor rac dicangen	
	davydd igayl dy vodd gwen	
	d[avyd]d ap edmwnt ai kant	

XLVII

	henffych well eneidi av ky wir	
	j aidy b yd me wn tyng nef edd gor	
	ffwyss wch ch wi yr h wn ach pryn	
	odd chwi ai wrth vawr ok a waed ef ac	4
	y niataw odrvgaredd hav all ei hav	
	poenav ycheneidiav chwi yr hwn	
	ymae ych kyrff yn kladd ed ic ym	
	ae ac w**h eneidiav holl ky wir	8
	jaid meir w ybyd drwy drvgaredd	
	dduw Gorff wyssant mewn tyng	
	nefedd tragwyddol arglwydd trvgr	
	ha ir dylawenydd a wl kyvodiad	12
	yn vyw ofarw wrth eneidia v	
	w ybyd * *die yr hai	
97	nd o es wëddiwy'r trost vnt ar	
	hai nid oess kwnffwrdd nac vn	16
	gobaith vdd vnt twy ond poenav	
	namyn ibod yn wne vth vr edic	
	wrth d ydd el w di ar bed ac ym	
	ddiffin dylvn dy hvnan ac	20

	ydolwyn naddyro orchafiaeth othenw di iar all ac nawrthod w eithred dyddwyla w vddvntw y namyn vddvnt ystyn dylaw ddeav ac ymddiffin wynt oi ham j odd ef vss bo ena v ac orthrymder vffern ath ywyss hwynt ig ym ydeithass yg wmbni nefol ir den denw di jessu amen pwy byn ac addy weto y weddi vchod mewn kyssegyr affader ochred o y may idd* nef xxxx niwrnod afyddevan	24 28 32
98	bychode am pob korff ar ac y laddwyd yn y gyssegr hwn* ir ioed hyd yn	

XLVIII

	Gwrid marw oc ariad morwyn ssydd noss adydd jm dwyn karv gwen vwnwcyll hirwyn heb wybod oll j bob dyn perhon ym bob awrai henwi Nid oess dyn ai hed wyn hi anness vn waith ahenwaf amod acemod acaf arddyn dda illvn ai lliw ond odid emod ydiw Gwen hwyv* ar veddylgarvyn Gwlad vss ar w*ddvss v**w**	4 8 12
99	katringwen lliau (yn) anerch kari mallt ky wiramerch llekv lliwbriallv i bron lowri dan wiail irion May kred mar gred imi rrvddavr pell ymai rrodidi	16

	kvriawr grvdd kywirawyrgr**	
	karv kvssan v ssioned	20
	Mwyn yw kvssan myvanwy	
	Marwol iawn am werfyl wy	
	sseren dan gyrss oe vra . . . wallt	
	sselv ir wyf alsswn ir allt	24
	May ssayth ymynwess hir	
	ynoyss tanw niss tynir	
100	Gwyllt issel yw vyngolwc	
	Gorwedd am dec fedd am dwc	28
	aliss nessabel elen	
	eva ne nest vynyw wen	
	May hyn Gwedi i henwi	
	ac vno hyn Gwen yw hi	32
	Robin ddv ai kant	

XLIX

	Yddyn vwyn addwyn vaynawl	
	*ddewiss ym ddwywess hawl	
	Gwaith Gor vbyl gway ath gar(a)w dd	
	Gwayw ith wr onid gwaith hawdd	4
	Nidoyss vn man ganygwr	
	oss byw nabo yss biwr	
101	May weith ian vany vwy	
	May vofn ya vwyv wy	8
	yddydydd yr ssawl addyddiai	
	lwynocoyd mwyn pangaid Ma*	
	llass yc yloss llvossoc glan	
	lladd va kayr droya drvan	12
	dav avv adwy vwyall	
	doy yn koyd heb vn dyn kall	
	angav addel ir iangwyr	
	eiddig ai wassoydd yg wyr	16
	hynydydd i hanwydav	
	holl diawl ela hwy illdav	

	ylleidydr dan gynal lledwc	
	yn lladd ir ioyd ar llaw ddrwc	20
	poyd drwgavoir bawai	
	bevnvdd ar ydydd ai dai	
102	daw tan vach dv tinvoll	
	danwass drwg yw dvnvss tyr ol	24
	och er wydd ar ddyn wych eirian	
	chwanoc ywr tayoc ir tan	
	och gweled lleissonied sserch	
	yllwyn ynial yn llanerch	28
	llawn bonion llwynheb vno*	
	llwybrev keir oydd llebvr koyd	
	bonion ac yrwyddiongwridd	
	ag ystylodion gwass gwladaidd	32
	diryfedd drwyr llechwedd draw	
	vodeiddic heb vedw iddaw	
	nidad eiddig nid addass	
	vod ynllwyn vedwen lass	36
	nicheidw nafark nachoydwig	
	nichaiff brenachoss y byrig	
	ydyny nen yd vn awr	
	adoress y llwyn ar drawss y llawr	40
103	*ori vor weddi iddaw	
	fry achyledd ivyra(i)ch ailaw	
	enbyd vethv yn byd weithian	
	naddaw mwy yno wydd man	44
	pantrvan pantri wiail	
	nach ent ddwynichwantoddail	
	llekay vardd gorcch gardd gyll	
	ai ladeion letywyll	48
	ykoyd wig rac icadaw	
	ynoyth dir oll awnayth draw	
	May modd oss ydrodda iddial hyn	
	iddial hyn bann ddel ha	52
	vona gwen mwynogvnoyd	
	o pwyth ir karyl boythir koyd	
	bedo ffylib ai kant	

L

ddywaid ym venaid ir dewi
 dy ve vwl dwv a vadde dy hoffi
 O ess obaith mwyniaith imi
 dygael wen dec yleni

4

LI

[104] go val amddal meddyl ia v
 adores y vynwess va v
 ac yn y v yr on ik yr on ess
 Val per ro id y v ale press
 ymay vn emo wynedd
 ynvynwyn yn vaino wedd
 Gweniaith merch aigwnayth i|
 daro ynof drveni
 othrewiss heb ythyr o wyn
 dyrnod tost drwy eneid tyn
 dolvr o ss erch merch ymoedd
 diyneidio dyn ydoedd
 yr hin megiss rewionor
 adro ess imi dross ym or
 Myhevin amai hev yd
 yn ayaf ac af ic yd
 oyr ywr galon afyl onydd
 oyrni sserch ar ni yss ydd

4

8

12

16

LII

105 karv i bvm kyd kuriwyf
 a mwy ne ddev v wy iddwyf
 kravangoc kariad tradof
 krvpl kvl kroyw eb** kof
 kynyddv kan awyddi**
 i may im *ron mam y br . . .

4

- keisio hei***r o garv
 yn briod vyth am bryd FV 8
 rrwng gwlyddiayl* dr* . . .
 y marwvis o se*c* m...vydd
 arddwyd y vron ddew*lo* . . .
 yn angerd* serch y 12
 ac y ** c . . . **ll
 i vran*rvr * ro* . . .
 a swch im kalon * sydd
 a chwelltw * se . . . ch e . . . 16
 mae im bron ddea* *l . . .
 hev . . . lyfnv llifn . . .
 [106] |lanmai rag koyl vn**dd
 ***vryd *m b*yd om bodd 20
 atkrimis befr ddewis bwyll
 Gw*nhwyn *wyp gwayw anhv|d*|
 y*hav ir haf ar hoywverch
 ni chred neb bresvrdeb serc| 24
 kadeiriodd ynof o*id
 k**dkay am lladd kyt kam lli|
 ke**is . . . dnais ehvdnwy
 yni gylch dyn vnic wy 28
 kyrch*i* ni o hiriais hur
 kyrchav medelav dolvr
 . . . oes gwynt o bellynt bol**
 o ddeaur galon d**yollt 32
 y* vn hoydl hydwf nim dawr
 ag yn addved gynydd vaur
 107 o thywyllawdd gawdd gordder*h
 yn vymhen ddwy seren serch 36
 edrychasant liviant lvn
 ar Vorvydd araf eurvvv
 llidiardav dagrav digrwyf
 llygaid noviadvriaid nwyf 40
 lwverav dwfr lifeiriaint
 lavrvs a nofus naint

kvrwyd y vron hon heno	
a dwfr glas yr divar glo	44
dan y bron i mayn gronllech	
ni ad vynrem seldrem sech	
D(r)wc ywr sal oval ovid	
Drygin g(o)r llewin ywr llid	48
ni ellais braisc o glais brad	
Dy gywain rwng dwy gawad	
hoen bryd eigr yneigr ni ad	
heinier lygwr h . . . ygad	52
ro duw gariad da di dwyll	
gwedir boyn gway di or bwyll	
syrthiodd y gar . . . ad . . . th	
so*ed vi ** osy*a*th	56

D[afydd] ap G[wilym]

[108]

LIII

Ef ayth heddiw yn ddiway*	
Gidar rys i gadwr hayl	
o vrodyr ffydd a rai mayth	
A cheraint mal awch hirayth	4
ymy i ymwrdd a ffraingk	
or deav ma(i)r ai diaingk	
bryhyr llin welch beilch bylch grwy	
brynolion brodorion bwydr	8
mab gwgan may begegyr	
gidachwi o gedwch wyr	
yn elyn di anwylyd	
i vardd bvn ac i veirdd byd	12
Vn llygat kymyniad kawdd	
ac vn klvst yw ar ganklawdd	
a chorn klwydd dwyllpwyll pw	
achosbwr bvn ai cheisbwl	16
pasawl gwaith rac trymwa*	
j ffœis gynt koffewch	

109

	Racddawr kawell yscaw kav	
	ai dylwyth val medelav	20
	bid iddaw yni law lwyth	
	o vaw dewl ef ai dylwyth	
	o da a(i) enaid baid banw	
	ir lyd long wyllt ar lid lanw	24
	llonydd ni hir gydvydd hi	
	llvn o hwyl llawn o heli	
	gwisc i fen vorfrwd wen wawl	
	gwasgwynes i gwisganawl	28
	nichardda ni hwylia hi	
	Tracheinddyn ar trwch ynddi	
	Gwythier ef gwth*wr av**gk	
	dwros y bwrdd ar draws y bangk	32
	y don hayl adain heli	
	y tal a ddylwn i ti	
[110]	. . . hfrwd aic trwynwraic trai	
	saic nowton ai sv gyn atai	36
	o don i don edn sygyndrayth	
	oda i ffraingk y dv ffrayth	
	y sawl anghenvagl y sydd	
	hwynyn vo i ddihenydd	40
	myddylaiyn graff braff broffes	
	am i ladd gwnawch ymy les	
	ac na edwch y kwch kav	
	im diciaw am em degav	44
	Tithavr al brysiwr tvthia	
	Taflidydd devnyddwydd da	
	brah y lleidyr yn i neidrwyth	
	bethawr i ladd bydd gar gwyth	48
	Tryvera na vetha vrath	
	Tror albrys trwyddor eilbrat*	
111	Adneby seythydd sytharf	
	i sythion vlew vyrion varf	52
	a thaflar pren gwarthaflvyr	
	a saeth bethorost o syr	

Diddan yn i drigiandraw
 Devdddec an hawddvyd idda* 56
 diddestl vardd fanvgl grvglwy
 Dydda vv nd oydd i vyn
 Diddic vydd brdd hardd ohyn
 Diddeladre yw dyddyn 60
 frwynaddic kladdic klod
 friw ddivon o fraw ddy . . .
 wrth wyn ysgar lafar lef
 y dv leidr i del adref 64
 D[afydd] ap G[wilym]

[112]

LIV

karv ir wy kvriawr ais
 am garv mi a gvriais
 a vv neb yn v(y)wn ol
 a garodd mor angvriol 4
 Gwayr vn vyth a garon vawr
 kvr trwm vydd kariad tra|
 venaid edrych ar vwyneb
 kvlach wy yn iach no ne| 8
 Dy lvn verch dy lan vodd
 Dy lewyrch am diliwiodd
 Dy wyneb a dyf anerch
 Dy eiriav yw saythav serch 12
 briwedic im bro ydwy
 an wastad am dana wy
 ofni dwr a vvn dirion
 yw vymraw sy dan vymron 16
 y movalv am vilain
 y may dy blaid venaid vain
 a cheisio dy rwymo ryn
 heb weddv gida bawddyn 20
 nad veinwar dy garcharv
 oth vodd yn vydda gwaith vv

113

na vydd rac llawer dydd dic	
gwaytha oydd gayth i eiddic	24
odain rwym nith edyn rydd	
i garv yn ddi gerydd	
nichavd barch myn pvmharc*	
gan neb ond do ganv oll	28
ath gywely ith galyn	
ynvyd oydd yn vawa dyn	
mwyn i golwg myn gilio	
methv oydd i vynv vo	32
kar ddyn nac ymovynmwy	
pvr ach ydwedd pyrhadwy	
[114] Peth gawn ni wn pwyath g*	
venaid yr kerdd ne vwnai	36
nith gay vawa yw vywyd	
genyf im oys gwyn vy myd	
gwaytha dyn kildyn or kant	
vydde wedi kay veddiant	40
nid avd yr vched y dydd	
i lan nac i lywenydd	
ni ddoy haf nevaddav hvd	
na dail ar wydd nid wylvd	44
ni ddel vyth ni ddily vo	
venaid yt vyned ato	

ni wni

LV

Dydd daed vy rriain veindec	
i bleddai ddyn deir blwydd ar ddec	
ran o ddysg rieiniaidd wyd	
a thywedog vyth yd wyd	4
gwyn dy vyd nid vn bryd neb	
oth eni mewn doythineb	
115 dwyn lliw a dawna llewych	
a wna dy rvdd yny drych	8

	ni wyl vndyn ail indeg	
	yn dwnyn dy wallt ond yn deg	
	ac nichlywir veinir vwyn	
	ar dy wevvs air divwyn	12
	yr ydwyti mor ddivai	
	ar dy vodd ni wyr duw vai	
	nid awdd danerch y verch vvd	
	os dad o eisie dewedvd	16
	nichad nasiaradna son	
	ond i gelv yn dy galon	
	o dduw gwyn pam oydd y gwal*	
	ai soriant ai kas arall	20
	petyn gelyn yll gilydd	
	ni adtai dduw na nawt ddydd	
	aros ir wy mewn oyrwynt	
	aros gair y pen pres gynt	24
[116]	prid oydd ym ym prydo i ddwy	
	praw ddewedvd prvddai dydw*	
	os doyr eddewaist devair	
	e dolwg yt dalv gair	28
	kyad yr hoddai tosteg	
	egor y ty a gair teg	
	byth nid a karia i ben	
	o digir ddyn wridowgwen	32
	ond aros venaid eirwir	
	a ddel hap o veddwl hir	
	Vn a ddaw yno ddevair	
	oth vin gweniaith vwyn agai	36
	ai llvnio vy llywenydd	
	ai rroi nac i verhav nydd	
	karcharor ar vor wy vi	
	ac a alled i golli	40
	browdwr ar y bar ydwyd	
	barnvr oys gar bron i rwyd	
117	oniellir hir yw hyn	
	parabl o vwnwgl y pvrwyn	44

o chenaith ith wych wyneb	
nichanwn vwch wen i neb	
o chenir eto chaneg	
o chawn dal edrech yn deg	48
Dy davod odwyd i yvank	
Dan glo heb nathro na thrank	
Dy orllwyn dan do evrlliw	
Dywaidd ac amnaid ai gwiw	52
Dy olwc heb wc ne baid	
Dy ael vain a dal venaid	
Di wair ydwyd wiriawn	
Di wyra dael dyrd iawn	56
howel ap Reinallt	

LVI

[118]	llwyn o bai oll yn ber	
	ywr llwyn chwerw lle ni charer	
	mor ddiwyll vwm ar ddewedv*	
	mayn dwyll ym mewn dvll hvd	4
	bwried chweydd ddydd iddaw	
	bel i do ni wyr ple daw	
	ai ataw i daw o dy	
	ai atarall ai tery	8
	bwriais gariad braisc eiriv	
	ar ddyn valch er na ddawn vav	
	os i bryd sy briodi	
	vn o enw tec na wneyti	12
	om tyb <i>inine</i> a tebwn	
	ateb i kaid tebic kwn	
	i ddilwgr bren a ddeiliai	
	ac oi vewn yn gav a vai	16
	. . . r yn dec or wnt i aith	
	ar galon yn dderwc eilwai*	
119	ni weddai i <i>nmi</i> eiddic	
	Gayl nith dyfr glyniath dic	20

yr i garvn ragoriayth	
na vyned gwen ef nid gwayth	
lles bychan i liw kanwyll	
yr wylo talm ar ol twyll	24
rroi ddoe a gwen rrvyddoc was	
eb roi ydoedd y beriodas	
meddylied ti am ddaly ty	
may hwn yn ame hyny	28
doyd gwen i ddewedvd gair	
ynte ddywaid hwnt ddevair	
o chellwair vn gair a ge	
nes kyrddwydro nis kair adre	32
iaith vydd wyth way yvo	
wrthwyneb ir iaith hono	
Dioc vydd dayoc voddion	
Diail ar dal devliwr don	36
icharv o bv heb wedd	
[120] iddichariad vydd chwerwedd	
may n gystal yw dyvalv	
ar mai sy dec ir mis dv	40
a hi ywr haul hoywr hawc	
ef ywr awel afrywiawc	
soniais am i ab senav	
i geisio i wen i gasav	44
ni bydd an edwydd ydoydd	
Vn a hi byth yn hyb oydd	
mal aur ddyn ym lariaidd yw	
mal y neidr milain ydiw	48
ni allo hi wen ai llaw	
rrakawr dydd rroi kred iddaw	
gair a ga liw geirw go vas	
rrwymo gwen ar mwyai ga*	52
Os oyr vy angysurio	
os gwir vyd poyd ysc ar vo	
ni wni	

121

LVII

y **y a*dal * mal** *o*k
 Mwys gergam am wasgar gork
 kaiff serthedd kyffes arthvr
 Yn y tyllvaen maen valm vr 4
 Ahevyt ddiowryt dda
 N* da vyth ym di vetha
 Ir ddvgest oer arddigor
 iddi hen al mari mor 8
 *any wraic bob yn gyroeg i bwy
 Angordde*r eng oerdwyr
 . . . ddinas ddivas od|
 **d* a* *l*en restyr b| 12
 llydan yslet grayan|
 llamai ygwys lla|
 Daret gor dom|
 Daryff oer **| 16
 barym dew|
 **l*aen|
 [122] Og yn gor llyffynv eigiawn
 ewik ymor ogam iawn 20
 llawer gwaith dioer oer oror
 Pan vai lanw gwyllt ma*w|
 Rois hawddam awor hoywic
 orevroc kelmy ari kilmael 24
 |lle yroedd rys ai lys lasar
 |rodpert digvert gar
 |i kawn dawn dienik
 |awt ai avr vyragawt vric 28
 |d glo haedd glot
 |*nwn yno ymot

LVIII

	.....	
	..... m bla	
	.....	
	..... *yn	4
123	achreth oergreth ergryd	
	aracssiess kyrynwres y gryd	
	tymestyl addoeth nid diwnawrth	
	Dydd mawr kyn diwedd ymowrth	8
	ar ebrill di ynill yn	
	Difiav bv dechrav dychryn	
	rrwng y dydd newydd ar nos	
	bychan awyr pa achos	12
	Mawr owth marw ithael	
	ap rrodbert ap pert ap hael	
	ar oddes i mi rrvddavr	
	llydan ac acarian acavr	16
	Maen rrinweddawl graen acaid	
	Myrerid glan mawr evraid	
	Glain gwyrthvawr engylfawr engyl	
	Glan da tec glovn duw tegaingyl	20
	kar iwlad gwledd ychiad Gwledd	
	kroess naid ac enaid gwynedd	
[124]	barawd iangel bryd iangaidd	
	pob drwc ada pawb adraidd	24
	neb arno ef nibarnai	
	am nabv vyw efvr bai	
	ni bv eto ir bytwn	
	y nemor hael gan marw hwn	28
	Gwae wynt gler mewn gwynt a la	
	ar ddaear wedir ddvaw	
	ni bv ihono kyd bo byr	
	Dymestyl nac vn ardymvr	32
	hyd heddi anwiw enwir	
	kyfriw ahyn gwae vyior hir	

	Mae duw gwyn amodic oedd	
	er moliant ir vil vilioedd	36
	Mal y gwnaeth amlwc oedd ef	
	Da oedd gwedi dioddef	
	pan ddarfv ddirfawr ofwac	
	yssbeilio vffern wern wac	40
125	A chrynv och or anwyd	
	or ddaear lydan lan lwyd	
	yna yranfones iessv	
	ynol i vab anwyl vv	44
	Allv oengylion vellyn	
	ion evrbarch yni erbyn	
	yn lleissaw ssalmlais hoywlwys	
	Aletenna yndda ddwys	48
	yrowron nid llai yr owri	
	Addoeth igyd kyn bryd bri	
	i hebrwng korff teilwng tec	
	yr abostol heb ostec	52
	niddoeth igyd oddoethion	
	y ssawl ynyrynys hon	
	hyn awnaeth yrhin ynoer	
	kael adlaw or kyledloer	56
	y ddaear ddv dyrv dwst	
	yn krynv vaint vvr krynwst	
[126]	Maint pob kynwd brwd briwffrwy*	
	Mantell oer rrac maind i llwyth	60
	pan kychwynwyd breuddwyd brav	
	ir eglwyss lan aroglav	
	o c oed ymynydd ac ef	
	Ai dylwyth oll yn dolef	64
	llawer ystwier istil	
	yn gweiddi vyth gwae eiddil	
	llawer deigyr arvdd gwreignit*	
	llawer nai oer llawer nith	68
	llawer affaith oferfyw	
	Ochfi nabyddai iach vyw	

Amyl gwaedd groch kankloch kl|
 Adiasbad hyd ossber 72
 ynghylch ygkorff mewn por|
 yn kanv kyfanheddv kor

LIX

- 127 toes duw yn vawr tyrysdan *wyf*|
 tristed yw dyfed trosti
 dafvdd y ss yn ym gvddiaw
 ondrist ym vyned traw 4
 teyrn o waed tarian ddo(e)th
 tomas barddas pob vrddoeth
 dialedd yw roi dolef
 dros neb a gaffo drws nef 8
*j*ewn mawr penit gwyn ymyd
 ym Adroess duw am dristid
 pvmaib davvdd mewn pemant
 ap tomass rrywiograss rent 12
 pvm llyss llin rrys vell*|
 llynna y pvm llewe*|
 siric yn avvssrvn*|
 swrn oweilich iss a| 16
 rrys deyrn roess oi d*|
 . . . *de* . . . aw . . . . .|
- [128] |rv or gilfach ia . . . chel
 |en i maeth o win amel 20
 |vor dec yw i vrawd ym
 |n rroi ynanyl avr yn emylyn
 |orav gwr ail gyfarch
 |ruff ail nvdd ar welw varch 24
 |oi dai ikawn lle daw kant
 |*wyn yn win val dav nownan*|
 |*mas mawr iras mwy rel
 |vychan yni vo vchel 28

	*a yn llaw Adevwin lloc	
	Oi dai very yn llan dyfrioc	
	down ai gerdd yni dawn gy(n)t	
	*a howel val dehewynt	32
	d*yyn vegiss idat	
	*or Ar dir e gwat	
	eth geilw yno vi	
	* yvank glyn teiv	36
	* gaiff ymaylawr	
	aʀ gwallt mvchvd	
129	gwering a leinw oi gariad	
	Gwalachmai or tai lle bvr tat	40
	ni difydd vvvdd ofec	
	yr aylwyd ton arial tec	
	nidaeth yta gretadvn	
	Heb impio Arol pvmp orvn	44
	pob vn vegis yn vnoed	
	powys ai kar imp is koed	
	pawb ai mawl ar dw pob mis	
	pvmp oaeron pwm paris	48
	arwydd i don owraidd da	
	Arwain pvm or vn pwmpa	
	affvm torth ef o porthet	
	pvm llv krist bom well oi kret	52
	bv ben llat ir wlat or wledd	
	bv on penaeth pvmp anedd	
	priffyrdd kerdd oedd ywerddon	
	pvm rran i hvnan yw hon	56
	pam ai gwaeth krddwriaeth *	
	pvm nvadd pvm nai o w*	
[130]	* gwregis heb iss *e*yss bar	
	*droes duw drwy Aiss dayar	60
	* fo droess pvm llyfyr moessen	
	dalmir ffydd delom iw ffen	
	wy Amgen onid pvm gair	
	feichigess monwess mair	64

vm gair a bair y bara	
n gorff duw llyna grff da	
pvm ssynwyr orwyr arab	
pvm gwyl mair pvm gweli m	68
pwy ame vot pvmoes	
kyn kret Angaym kanv kroes	
poet krist Aro heb drist did	
plenhigion o bvrion byd	72
yss dor hoff niss dirior rrai	
Oess ypvmoess ir pvmaib	
Gwilim ap Ieu[a]n	

131

LX

kaiff yssc idi e tew ne wydd	
Modd eira kraic ir ma(dd)er kryd	
nid medrvss anwyd mydrydd	
yss biwr krwyn os by wr krydd	4
Prid vodiowrwd brydydd	
achymrwd ynic rwd grydd	
Gwell diarchen ywenydd	
nochyroynireid lyd achrydd	8
Gwed idwyn sserch y gwowd wyd	
nach ywired gred icrydd	
Gwe eled ymwen kyn (tren)yd	
Gidar krwyn yn gador krydd	12
Mwyn mynynef ywrkr	
Mynygroc on imyn krydd	
[132] /rwssiaf gerdd val wttressydd	
tec mynMair yw krair ygrydd	16
raid ym wen liwr ys blenydd	
ydwyn o blith krwynygrydd	
ochadvyd gwn nach yd vydd	
hi hen garwden ocrydd	20
talith vardd wass dan lass wydd	
briss iwr krwyn byross ir krydd	
D[afyd]d ap Gwilim ai kant	

LXI.

nac am y naid venaid ynvynych	
Myn dwynwen may dynionch yned	
Gwnadi yn ddirgel awnelych	
Gweddia vair gweddw vych	4

133

LXII (a).

pwy add rring ylading ffordd	
nidd rring mab naff ab iffor*	
*frrig kroyw gloyw klyd	
ond tomas bas ydiwr byd	4
kodaist ddinas kwmpas nenn	
kor ne wydd ffyrfwydd affen	
aythe idei* ad bob adain	
Ir llawr yderi mawr ar main	8
r bodarni ybadav rrag wyn	
gedynt im vr heb godi	
aichoed on i ddoythoch *	
daf vv jessu dwf o is ir	12
dyr o i yn hon idar i o y h * . . .	

LXII (b).

[134] Pwy add rr ing y lad ing ffordd	
nidd rr ing Mab naff ab iff ordd	
ofrig kroyw gloyw glyf	
ond tomas bas ydiwr byd	4
kodaist ddinas kwmpas nen	
kor newydd ffyrfw ydd aff en	
aythe id eilad bob adain	
Ir llawr yd eri Mawr ar Ma in	8
er bod arni abadav	
rrac gwynt niche eis ynt i ch*	
ged ynt im vr heb godi	
ath oed on idd o yth och i	12

	da vv jessu dwf o es ir	
	dyroi yn hon idar io yn hir	
	gwna vt ddinas gwist drwm dr	
	basing val yr hvl ing rrew	16
135	kodi wrth ves vr Mvr Mowr **	
	kyb lav gid ar pleidiav plwm	
	koed ar ymvr kadr Mowrwaith	
	kanwn begwel wn ygwaith	20
	Mae ir deml Mvr Main diemw	
	Mayr penn Mwyn no hanghw*	
	kerfio drwdwl wl bob kwl wm	
	koed yn pleth ar knawd plw*	24
	to i ach ad w ir kwf ai(n)t	
	tomas wr tai ym* aisaint	
	kost i es pob man drychan mork	
	oi mewn ac waith mwyn noc ior	28
	da vvr sseir i ai gwn i awd	
	i gweir io ty ac avr taw*	
	dy s eiri draw yn moldaw mv	
	dylysoedd llawn dail asvr	32
[136]	hardd wych rac troi hywy n	
	re yw ac gwaith troya gyn*	
	klych per ar bob yffer en	
	kerfio gwydd newydd iw ne*	36
	kor as enss tan kwyr iss aint	
	kafell pradwyss le kwfainnt	
	byrddav dinass vrddass gor	
	bassing orvwch minymor	40
	llenn wir dinass vrdd ass vawr	
	llvnieth myrdd llyna waith maw	
	tair gwledd o hir ryveddv	
	trwy ganmawl anveid rawl vv	44
	*ay bevnvdd wledd heb eni	
	mal ffair mwy nor tair itti	
	brenn hin	
	*on heddic	48

	*r yr nich	
	*mprwr	
137	dof ith gloss	
	o faynan dec	52
	Igayl gwin	
	Ir llyss	
	dy ffriw	
	dyn ana	56
	del koronn	
	ame it yr	
	bych ess gob	
	ne beth v wch	60
	dinass may	
	rryvedd nass	
	gwydd ach rrib	
	gwydr hardd	64
	hardd vynach loc	
	hen vydd a hano af	
	dwyn eb w ell w ell	
	bid ar hwnn bedair	68

LXIII.

[138]	y verch wedir glod a v v	
	dec iewn	
	dy lvn ith wist syddisclair	
	dy liw verch ail delw vair	4
	roed i ti lliw rediad ton	
	o degwch	
	Gras mawr gynal kwrs morwyn	
	oedd ef o medrid	8
	a mowrddic heb ddim vrddas	
	a wnai bryd oni bai ras	
	mogel vod yngwyndode*	
	dy liw yn erbyn	12

	sayr dy vawl soriad wy vi	
	amserawl oydd	
	o dalia ledwc dvlas	
	vynghe(r)dd a ddiel vynghas	16
	kariad or modd kywiraf	
	i ti rown ddevtvr haf	
139	dwyr vil a glyw dy voliant	
	Gan bibe tec gan bob tant	20
	nid oydd ym ddiddan devddyn	
	ond ty glod	
	Gweniaith liw ewyn gwanec	
	ym ywr dal am eirie tec	24
	o roi vardd y royw vvn	
	air diystyr ar	
	dyvod kyd bych dioval	
	a na dy dwyll	28
	lliwiaist ym val y llvs dv	
	lliw a roys (oydd) llawr	
	o chevaist di wych ysdad	
	y vernais or nef arnad	32
	nid raid yt venaid rydec	
	varnv os tav vernais tec	
	y mvchydd y sydd ar sal	
	mewn	36
	oni wyddost ar ostec	
	ymwared ta am	
140	naogana yn gynil	
	vy lliw verch	40
	y rwy wen ar y wanec	
	yn ddiglwy yr na	
	mwynach wy evliw manod	
	noc i kred merched	44
	dav o gamlan dic ymladd	
	i lliw a lvddiodd	
	vn gwyn a vagwyd yn gv	
	ag vn addwyn	48

ontirion genyt arail	
y gwr dv dan gayre dail	
ymado yn gym od ol	
awnawn rac ymliw yn ol	52
Tal y vvn lle rwynt hael o vedd	
am a genais em gwynedd	
a duw v v vdd yw dovec	
a ro i ti wra tec	56

Robin ddv

LXIV.

141	ystvdio ynwastadawl	
	yw roi i verch i rwy vawl	
	af oric i vyvyr iaw	
	awen a dric i wen draw	4
	o nadda awenyddiaith	
	ir vvn i tro ar vin y trayth	
	llyna vyingwaith van raith vydd	
	llavvr Ieuan llyfr ofydd	8
	a charv hon nichair hi	
	yw vysmonayth vis meni	
	hoyn gwenddydd tewynddyd tair	
	hayl win gost havl y wengayr	12
	Goleved vric y wlad vry	
	Gwawr ebrill or gayr o bry	
	mewn lawnt hardd maynalawnt	
	men weddys bob man iddi	16
	pwv vn gost pine i gav	
[142]	plesant ar ithempesav	
	perffaith pe gobaith a gaid	
	ydiwr sir dan deirs evraid	20
	ac o avar gway Ieuan	
	oi gweled mewn melved man	
	edrych ar y veinwych vvn	
	a wnaï alawnt yn evlvn	24

	Geiriav y verch a gerais	
	Gwawr oydd vwyn agvriodd vais	
	Gwen y nyn wrth ganv n iach	
	a wnai Ieuan yn a viach	28
	Gway awyr dwyn gwewyr dic	
	dan asaf dvon ysic	
	oyr yw man ar y mynwes	
	o bv irioed iaf heb wres	32
	ba wayth may valayth yn vwy	
143	be bai yno bibonwy	
	myn y pab hawdd yw dynabod	
	mal i rwy am evliwr od	36
	a may vwyneb am veinir	
	ynwayth y sywayth i sir	
	dwr llif val i red or llyn	
	awylais pawb a welyn	40
	Gloywon val ffynon y ffydd	
	ar vwy(n)eb (y)wr avonydd	
	a gwanwy yr gwan iyvank	
	am peris drimis ar drank	44
	am em goyth y may ymgvr	
	am vn wyl y maynolvr	
	ame ydiw o modir	
	am y v vn hon ym vywn hir	48
	Ieu[a]n ap ll[ywelyn] vychan	

LXV.

[144]	Kerais verch kvrio sy vav	
	kwrscicvs kares degav	
	kywir yw kav a wn	
	kvr oydd kav awyddwn	4
	kar wy vi kvriaw a vv	
	kariad vegis kryd vagv	
	kared vn ir kvriaw dav	
	karvr vvn i kair vinav	8

	kwyn yw yr hyn kyn yr hwyr	
	kvr anayth karv neithwyr	
	och vi nid wy iach vyw	
	och an hawdd achwyn heddiw	12
	o doyth ym adwyth amwynt	
	Och vair onim pair im pwynt	
145	oys swyn i vab os hynv	
	echrysaint och wir iesu	16
	och nawaith vwch inevadd	
	os kariad lladrad am lladd	
	os mewn serch was main i sir	
	im daliwyd nim dielir	20
	am vn verch oni <i>myn</i> vi	
	ame oydd ymyw iddi	
	nachaid vn vchod a wn	
	nich awn <i>nad</i> ychyn <i>ei</i> diwn	24
	nichaf hvn och vi heo	
	nis kel grvdd nes kayl y gro	
	sai yn ddyval im kalon	
	sayth am briw sywayth im bron	28
	a gwayw eglvr a goglais	
	o waith dyn vwyn ay dan vais	
[146]	Vn brad oydd yn briwo dyn	
	i golwc mal arf gelyn	32
	ac yna efrath gwen efron	
	aimynych eirie mwynion	
	rvw vodd oydd ryvedd iddi	
	o vewn vn awr vy nyn i	36
	mine gaf mwyn i go vec	
	mvnvd a dewedvd yn dec	
	Gwen arydd liw gwawnarvc	
	Gwrs arall geirie sarvc	40
	ac yna roi nac vniawn	
	a dal i gwc devliw gwawc	
	Gwell oydd wynmowr gwynywr mau	
	Gwaith[th] oi orvod gwaith arf*	44

- 147 na dwynagaid dyn oi gwedd
 i soriant bevnes evrwedd
 Dvgvm boyn digyn y bv
 Dom gwyr duw am garv 48
 Doyth ym som o dayth am serch
 Del yw bardd dal heb ordderch
 Ieu[a]n ap ll[ywelyn] vychan

LXVI

- Dydd dayt y gog serchog vwyn
 i llais ar ganghenvrig llwyn
 ple bvost edn diwedn *lais*
 pawlad bell plv yw dyb ais 4
 bvm ynglyn megis dyn dall
 bedeir oes mewn byd arall
 kla v vm a gwan o an vn
 kollais vy hardd *lais* vy hvn 8
 [148] sevyll dan yr irgyll ir wyd
 myn pedyr ni wn pwy ydwyd
 Myvi ywr bardd digrivair
 Mawr serch vryd myn mawl bryd mair 12
 athyrodde nim gwa hodd es
 wttla or tir at eiliwr tes
 henwa ddyn ffraeth hir aeth nych
 henwr gymraes wallt laes wych 16
 hawdd ym edrwn gwn gan klwy
 henw gwen di hvn awg wy
 es ag ev allythr hevyd
 en aga dwg hynny igyd 20
 erchis gwen eur chwys i gwallt
 *n erch dan vrig bedwen allt
 moes arwydd drwg im llyddwyd
 *adws oedd ai mvd es wyd 24
 * ddyn llawer anerch addwg
 [* ain oedd wyl vwynaidd olwg

	* y bydd wn gwn gellwair	
	vrig llwyn yn gorllwyn gai	28
149	on i ddoeth byd hagr noeth hyll ottew agaya towyll euthvm gan oer wynt trvm noeth gidar dail gwiwowdur doeth Maer arwydd or mawr ar ail y gog adein iog or dail kyffyllog anserch og vwyn koch w est ai addowsai iddwyn penn oedd och ir pinn i a du y dom yn dywod ym a pa bryd ydoeth gy wnoeth vrych gwyl y grog igil y gwrych yn vyd vv ai an vad ver ysceulvs edyn ysceler gwn i ladd llid ergid nerth gwr a bollt dan gwrr y berth dwg hedi ad deg i had ain dos eil waith att van rraith vain dwg hi dan vrig koed wig kyll discin dan ledv descyll latte i es dod gae es yllt loyw lais wawd verch liwlas wyllt	32 36 40 44 48
[150]	o a hed ar vedlwyn ythir ir verch lathrair vwyn dywaid erchi venaid verch o honofi i hanerch swn klok mewn perth nith werthir swydd oges gwydd hav ddydd hir anwybod wyd gog lwyd vain aneawdr wyd yn yd drain hed oved wen ganghen las ar bren plan gar bron yplas Mwyn odrebl myndir yb ydd ir eur loer deg ar liwr dydd	52 56 60

o berth i berth an verthol	
Mine a dd o hyd yn o arŷol	64
adwg wen eur wallt benoeth	
allan imddidd an em ddoeth	
drwy dyn nerth di ar rri ain	
dygwn y verch deg wen vai	68

LXVII.

151	Y voryd er vod *a l** . . .	
	dwr dan hoës <i>vn</i> van vas	
	**yned ywr hyd en byd oedd	
	Mor wyn gym yslif mor oedd	4
	ym kenais lle gwelais gynt	
	yr yd gan vlaen rrvad wynt	
	klwyd vovr drais oer grynlais greg	
	klawdd yn rryd klodd i av yn rredeg	8
	ffordd eigiav lliv don av llawn	
	ffriw dwr affryd iav oer iawn	
	Modrvb vvdvr ysgvb graingk	
	Mawr iffrwst hyd ymor ffraingk	12
	a dwyn gwym on dwfn gymysc	
	abwrw kraingk abrigwrysc	
	lle id lawr oer wen vel men ai	
	llyn athrwst llanw athrai	16
	heol dyf y* von avonydd	
	hoywal o vewn heli vydd	
[152]	*scell min traethell ddrwg	
	awer odrek allwr d*wg	20
	**id vryd ovrig pob lled vron	
	llivyn ial yw hoeyal hon	
	oerlwybr kynffon lifeirlaw	
	odr vm ym yn yddoedd draw	24
	Mynwes gascl ar rrwdegasl rrvdd	
	Mysogl adwrym evs vdd	

	Mentyll dwr llawer gwryd	
	Mae ofn me ry ddofn ywr hyd	28
	Rodreswraig llyng yllaill	
	*ddwr avon vdd er aill	
	klawdd offa kledd av vffern	
	klwyd oer ffrwd gwaddodrwd gwe	32
	leisw melyndrvn bvrmlwyd	
	*lettry megis lliw trwyth	
	*ych oddwr brych addarwain	
	n gymysc man wrysc am*	36
153	ddwyn wyth gan llwyth . . .	
	dail man agrayan agwysc	
	rrwygwysc ys beilwraig rygref	
	ddwyn kenthif llif obob llef	40
	gwal va oer gwe lifeir iaint	
	gwain ymor gwae ni imaint	
	dalaithofvron dylan	
	ili air mor olawer man	44
	neidr gymusc ym/vsc vawr	
	noddvn oddvn oddwr Melyn Maw	
	twysc o ddwr tew agewyn	
	trawst y glaw yn tryst io glyn	48
	nit hawdd ymgataf ahi	
	nid af nid av ni veiddav iddi	
	anhawdd amor ir voryd	
	ai rwnt melyndew ai ryd	52
	ag nach affo tro treigl syth	
	oer ffios bellor ffowys byth	

LXVIII.

[154]	dengryd mwr ar led ankren	
	vvr mav gar llawrmvr iamain	
	nethwyr yng hanol noth nothw y*	
	ar hew och mor oer fvr hynt	4

	Gynawdd gayaafrawdd gofyon	
	Gar llaw ty hoen gorlliw ton	
	Gwir yno (vv) gwayr vníc	
	ddyn ac yflower oddic	8
	Gofvn oic yl vd gofion glan	
	amymvr ym ameir ian	
	ai dic(odd)anwyd odd ef	
	ai dyn wyd ir duw onef	12
	dyn oeddwn hedd iw liw dydd	
	bydawl gwedi gael bed ydd	
	ag ni wn (mewn) pwn boyn glwy	
	weithian byth eir ian beth wy	16
155	kwmpio ar drawss dic nawss dioy*	
	klwyde o ia kled oer	
	pan doress wael er es wedd	
	platys ton dwyv ron dyv redd	20
	pell y klywid or pwll gloywaf	
	Garm i bloedd garw mae ob laf	
	kerth iawn llvn kyrthen i llaidd	
	klydd iwic lithr(i)c lathraid	24
	Gweav anael av on ych	
	Gleission dan wybyr golevssych	
	Godrwc bwl am lwc blym lawr	
	weith ian gwaeth yman ymy	28
	nac yn yvron gan i avry	
	by gwth maer glow biga v	
	or bargawd ymeingynawd nav	
	Gwydyr ddyrchav marl <i>byll***</i>	32
[156]	*erth iawn vyddyn pan ssyrth*	
	pob vn ia pibonwy ynt	
	berw blor sywedic boer blaf	
	borav oer ir berav i af	36
	ssanodd arnaf i ssyn i aid	
	ssiltrwm gwewyr plwm gaerpla	
	kyllyll o rew devyll dioer	
	newydd lif yn iwedd lo er	40

	kryn hoelion ddiverion varn	
	keyd a rrai oc hayarn	
	Gwir mae rraid garmavryde*	
	Gochel ar vav rryvel rrew	44
	** ywr gwr mawr avr ia	
	*wyn addoeth or mynydd . . .	
157	eto a welir hir hvn	
	olwc tost ar i evlvn	48
	ovarwol drak ddivankoll	
	ynwyw iewn yn i a oll	
	yssglein araf a gav as	
	yssgorn glew or kriprew kras	52
	yssgwn nad gwell veith bell varn	
	yssgidiav rrac iass gadarn	
	nwyf glwyf glav verwmerwin wae*	
	nac nabain am drvandraed	56
	Genachaf geinwych ovec	
	le mewn ty liw manodtec	
	*ess gloyw da twyss gliw dywyn	
	havl addatodo hyn	60
	D[afydd] ap Gwilim	

LXIX.

[158]	daillvniwyd dvl iownwedd	
	dwyfr on mab duw vr y an Medd	
	rrloed yn lew mewn tabl newy	
	Ilvn wawr ar lywion wydd	4
	tyfiad ac wrdd twf dicab yl	
	tri arddec pand tec ytabyl	
	duw ion glan yn ykanawl	
	delw vwyn da id yly vawl	8
	ardevddec llawendec llv	
	ass iwyd yng hylch jessu	
	chwech y wr han ymhob han e*	
	devan oll yng hylch duw ner	12

	ar yr haner maner mwy*	
	de av iddaw duw addw yn	
	May pedyr da ic wyr edryc	
	aiyfan wiw awen wyc*	16
159	affylib oro iwib rrass	
	Gwyndroyd yw ac wiw andrass	
	Iago hayl eic ie (av) hyl wydd	
	assain ss imon roddion rwydd	20
	lliw avr ar yllaw ar all	
	ir ar glwydd kyfarwydd kall	
	Mae pawl weddawl wiwddo(e)th	
	athomas gyweithas goeth	24
	Ma(r)ythav ni wnayth ymwrth od	
	Mefuss glaer lwyddianvs glod	
	Mwvthvs liw mathiass lan	
	aiago rrai diocan	28
	ssain ssvd o fewn ssenss hoywdec	
	llynantwy llinynav tec	
[160]	zlawn yntorad bellynpyyll	
	lle idoded Mewn liw didwyl	32
	ystr doeth ystoria dec	
	ydydd agavass ydevddec	
	kerdded ybyd gidac ef	
	kain dyvyn kyndioddef	36
	Gwedir loyss ar gyroess ycroc	
	acavass krist oi gyvoc	
	ai varw nid overedd	
	hevyd ac or byd ir bedd	40
	affan gyvodess iessu	
	yniowngar or ddayar ddv	
	dvg yniblaidd llygaid llvss	
	ydevddec an rrydedd vss	44
	Gwir vab mair gair ocar*	
161	Iroressc yn tyvyn ytdad	
	Gair lless yw dwedvd jessu	
	Gore vn gair gan vair vv	48

Mawr icariad or gadair	
ymab rrad agad or gair	
duw vvr gair divyr gar iad	
ar gair yw dvw ar gwir dad	52
dvw von porth ankyn . . .	
amen niddam vnwn Mw*	

LXX.

Vy sswydd yrssawer blwyddyn	
Gweddio duw gweddwi dyn	
Anoetha dim anevthvm	
Anhyved ar verched vvm	4
Iach rydd rryvedd pa gwyn	
Amvy iechyd mae vachwyn	
Mine krynv bvm enyd	
ymol y klawdd amwely klyd	8
Gwilio kyvair i gwely	
Gwaivi gweditori irty	
Oeri y bvm ar y Barth	
. . . k** as kin kyvarth	12
[162] Dyrcha vynraed ar derchwyn	
dy nawdd nid oedd hawdd hyn	
ynaill droed ym nid oidai	
Ar llall mwy nor dall nidai	16
A vynvti gwedi gwaith	
venaid ym vyned ymaith	
Navynvd mynvd em wyl	
Mynvd navynvd vanwyl	20
Ni wn gwr yn vn gerynt	
eithyr gwr oedd grythor gynt	
kan grwth wr kevlwth kaled	
Na chan grwth mwy ni chawngred	24
O myni roi gweli ir gwan	
I dywyllwc nad allan	

Mis aeth y helaeth o haf	
Moes nosswaith or mis nessaf	28
dy vodd a gawn dawn dilyth	
Ni chawn vodd dy berchen vyth	
chwi a mi ni chem awn	
Mi a chwi mi iachawn	32
Ni wnem enllib aniben	
Ni wnair byd ninav arben	
D[afydd]ap Gwylim	

LXXI.

163	Triffeth mawr i trahoffir	
	A yn yn sserch yn yn ssir	
	Anerch gan loywverch lan	
	A chae esyll a chvsan	4
	Myn y ssaint minavy ssydd	
	lifrei vardd o lyvyr ovydd	
	kevais gan wen gylenic	
	kofyl avr braisc yw kyfliwr bric	8
	Nid kylenic dda ddigawn	
	O siop gan ddyn eres iawn	
	Nid kae evraid nod kyfrain	
	eithyr kvssan dyn vechanvain	12
	ynvones ynyn veinael	
	O gwr imin ai gwrwmael	
	enid y glod indec law	
	ym gvssan am i geisiaw	16
	hwn mi ai kvddiaf yn hawdd	
	hvdoles ai hydeilawdd	
[164]	hwyr yn wir y . . . . . eb	
	howy vrddon en hardd yn eb	20
	pwyr verch a ddir pwriai vawl	
	Ai roes ym yn rrysymawl	

	Mwynen a geidw ym einioes	
	Myn y rhin ai min yrhoes	24
	Da vv vwynen dwvenid	
	Devliw lloer yr dialv llid	
	Dodes ai genav didwyll	
	Do gae bach am dvc o bwyll	28
	Digon yw ym o dec nod	
	el i min eiliw manod	
	Da vvr inssel dyvyr vnssvd	
	Da gan hon dogyn o hvd	32
	Mal vn o greiriav Ieuan	
	Maen glo arvy min glan	
	Merch a ddanvones ai mant	
	Mwy les ym mel a ssimant	36
165	Mwynoedd <i>r** ar y mini</i>	
	Molt ssabyl val mowlwar ssibli	
	Mae aren mwy o rad	
	Mal ystor melys gariad	40
	evrwyd min y kyvrinach	
	Ac ysbok i gwevvss bach	
	O chais merched i chvsan	
	is koed oerfel ym os kan	44
	Iach ywr galon ar vron vrav	
	Achos vn oi chvsanav	
	Kynwys o beth i plethwyd	
	Kabden arvin llowdden llwyd	48
	Klo devvin klav diover	
	Kwnsdabyl ar bob parabl per	
	Pe kawn eilwaith vanrraith vwy*	
	Ganlwyddverch gynil addvwyn	52
	Y vernac liw ton y vyrnwy	
	O vin hon byddwn vywnhwy	
	llowdden ai kant	

LXXII

- [166] Tyvodd vn o blant diveth
 Iagob awyddiad bopeth
 Sioseb i was ai hevsor
 Aivab aeth tv draw ivor 4
 Abraiddd achos y breuddwyd
 I bv v(y)w yn hir heb vwyd
 Yser a welesaravl
 drwy i hvn ar llevad ar havl 8
 I vddoli ai ddylyd
 ynvn gwrs awnen igyd
 Rai ni ddallodd yr hawc
 vrevddwyd sioseb wreddawc 12
 yr havl olev ar llevad
 Myn duw oedd ivam ai dad
 Ivrodvr ai gvddw(y)r gynt
 . . . **radd yser oedd ynt 16
- 167 ynwr ffyryf yn hir ffaraw
 I bv yn llyvodraethv draw
 yno * ddaeth oi enw ai dda
 heb law dyn oi blaid yna 20
 Sieffre kyffin ai win iach
 ai vruddwyd avv rwydd ach
 gvr addug ar gerydd allt
 gair Siosef i groesyswallt 24
 ir mor i gyrrodd morys
 i aros braff ar ysbyrs
 I ffraingk ir aeth Sieffrai wyn
 O ffraingk vorgaingk ivyrgwyn 28
 Ir gric ir affric ir aeth
 ai henw ymhob brenhiniaeth
- 168 dylit llwybrev ai devlv
 Siason ab esson i bv 32
 Treiglaw rrodiaw arr*dec
 Tebic ivrawd rrodric dec

	Mynnv chwarterv tiroedd	
	Myned ovlaen mawndviloedd	36
	Troes duwr mab tros dir amo*	
	I dwr yswallt ai dryssor	
	yn gapten acyn benaeth	
	ydref ar ddwywlad ir aeth	40
	ar gaer oll ag ar allv	
	arndel ja(r)ll ai rend ai lv	
	duw iddyn rrac diwedd is	
	dyrchaf ib l aid a erch is	44
	Mal hyn nis gor melio hai*	
	Maer gwr mowr hap igera*	
169	M(a)wr ydynt Mwy ir ediad	
	Mae gras duw yn magvrysta	48
	Nid karv nerthv awnaeth	
	Na lleidr nag anllywodrraeth	
	karv nef er kor awna	
	ai deml ai vapsant yma	52
	Troi i vevsydd tref yswallt	
	Tyrrv yd rrwng ydair allt	
	ir vn gwr mae avr yngarn	
	ac yd mwy no hv gadarn	56
	yd sioseb nid oes eisiav	
	yd Sieffrai addyblai r ddav	
	ef aborthes nid nes nac	
	Sioseb holl dyrnas eisac	60
	ef aborthai Sieffrair Sir	
	ai vord ac ai lavvrdir	
[170]	ni wn dyn ni awn iw dai	
	vwy iweith ai vwnai	64
	Nid rrait ofn byd trudavia ch	
	In tref ni t(r)avo hwn iach	
	nibv hwn heb i henyd	
	ni bor gwr heb avr ac yd	68
	Guto Guto Glyn ai k	

LXXV.

[172] llyma odd i wrth *| |e*
 ap rryss ap rrobarth . . .
 atoch w i annerch Ieuan
 vychan odd iwrth howel
 yndywedyd may mwyna
 dyn oedd yd i

4

LXXVI (a).

dywaid ym venaid ir dewi
 dy feddwl duw avadde dy hoffi
 o ess ob aith mwyn i aith imi
 dy gayl wen dec y leni

4

LXXVI (b).

dywaid ym venaid ir dew|
 dy fedd wl duw avadde dy ho*|
 o ess ob aith mwyniaith im|
 dygayl wen dec y len i

4

LXXVII.

173 nichar gael chwara*|
 llyma vying red y . . . |
 am naid tec jmynd t|
 naddoss di od adde wa i* oed
 I gynal (ac) ef vn oed
 oss kael idda ithafael
 Gway di acai gwedi igael
 nich ai noss vyll inoss en
 nichai ddydd dig er ydd gwen
 naddoss hynaddew ist wn
 ynyn hael yn vn a hwn
 nichai noss dan ddidd oss do
 nadiwrnod taf arno
 ochai awr dda yn lla wen

4

8

12

	yrail awr yrwyli wen	
	may hyn yn der byn di	16
	Iw gayl on if o g el i	
	medd ylia nat a yt hyn	
	na veddwl vyth am vovd*	
174	. . . **ell nar gas*ar v	20
	. . . d *aff venaid gv	
	. . . r ** wn vydd ar ir an vo	
	*enaid yt vyned atto	
	ydoiat o f er dov vn	24
	*iaich olevad dy hvn	
	yro vyny eir ian wych	
	ydol wc yt nadel ych	
	kar vab kyll weir gar ar en	28
	av ettro dy geissio gwen	
	Goch el wass Gyl vin grass gwael	
	devwell ytty ddyn diwael	
	kai vyny wen dan len i	32
	hwss mon da oss myni di	
	nynindevwedd aw eddai	
	anwail aman ddail mai	
	tyd i yn dec ithan regv	36
	em wen ddoth am ine yn dd v	
	* wni yn dav danvndo	
	n vnair ir awnyno	

	anerch	
	achyr ed ig	
	atoch wi	
	a gariad	4
	megawdd dy*a*	
	nerch ach ari ad a* . . . ra	
	orchymyn atochwi re *y	
	*c a gariadeiddi a	8

LXXIX.

|. . .a*d ym venaid *. . .
 . . . veddwl duw avadd . . .
 . . . . .
 . . . . .

LXXX.

176	. . . or . . . hyl. . .uric	
	. . . *rwen b* ws blenydd	
	dal val llyg a id ydydd	4
	. . . rodded orvddavr	
	. . . wall di vegis dellavr	
	. . . *c a*voss oc wydi	
	. . . as ol od ym groiss i	8
	ai gwir dy vod yn gwra	
	*os gwir dy gass ac a	
	**vyn wr gwayl veinir gv	
	th vodd wen ith viddianv	12
	wyddvt y(n) awydd wn	
	. . . **yw hael dan law hwn	
	*wr ewin drawss gwir ion drwc	
	*nvl i ddrem amyl iddrwc	16

Notes on Peniarth MS. 57

1. D. G. (1789), cxxxvii. p. 274, l. 9. (1873), cxxxvii. p. 192, l. 9.
- N.B. (1) At the top of p. 1 we have the numbers 57 (in pencil) and 261, the former being the number of the MS. in the Peniarth collection, and the latter the number of the first part of the present composite volume in the Hengwrt collection.
- (2) The title of the poem is wr. (by the scribe app.) in the mgn. opp. l. 24 in the MS.
- .9-.12 A rent in the leaf has made the lrs. *n*, *d*, *w*, and *y* in the ll. 9, 10, 11, 12, respectively, to appear as if they formed ligatures with the preceding lrs.
- .9 *an*, the leaf has been torn through the connecting stroke of these lrs. *had* crossed out after *edyn*. *ñ* for *nn* in *—lonn*.
- .10 The lr. wr. as a *v* may be the latter part of a *w* in the MS. If it is a *w* there is only one lr. between it and the *dd*; if a *v* there are two, of which the second may be a *v*.
- .12 *ñ* for *nn* in *hynn*.
- .17 Some lr. (app. an *e*) wr. above the *o*.
- .20 *a* app. an altd. lr.
- .26 *ñ* for *nn* in *honn*.
2. Three heavy dots in black ink opp. ll. 1 and 2 in the MS.
- .2 *s* altd. lr. *blaengar* repeated in the MS. and the second word crossed out.
- .4 Only a part of the *i* visible owing to a rent in the leaf.
- .12 *ñ* for *nn* in *gwnn*.
- .16 *s*. l. *n* instead of a lr. crossed out, and *n* app. altd. into *a* after the latter.
- .21 App. *ñ* for *nn* in *kalonn*.
- .23 *s* altd. lr.
- .31 *llv* and part of lr. *r* crossed out after *A*.
- .34 *r* altd. lr.
- .35.36 *ñ* for *nn* in *nenn* and *genwigenn*, respectively.
- .36 *i* app. altd. into *v*.
- .55 There is a *d* in the mgn. before *Be*. As an outer strip of the folio has been torn away, the *d* may be the final lr. of a word [? the final lr of the word *Cywyd(d)*].

There is just a stroke before the word *Drwy* in l. 56. Possibly the title of the poem was wr. here as in poem 1. [See 1. N.B. (2)].

3. D.G. (1789), clxxviii., p. 357. (1873) clxxviii., p. 252.
  - .1 The number 242 is wr. in the mgn. opp. l. 1 and there are three black dots below the number.
  - .7 o app. an altd. lr.
  - .11 ñ for nn in *ddwyfronn* and *verwdonn*.
4. 3 Three black dots in the mgn. opp. l. 1.
  - .3 ñ for nn in *gwann*. *beirdd* crossed out after *y* and *bardd* wr. after it. Part of lr. *u* app. left after *th*.
  - .11 *Ddi d* with puncta delenda underneath before *Ny*.
  - .22 *Gweu* app. in the MS. *n* in *gwenifyeis*, an altd. lr.
  - .23.24 ñ for nn in *Gwynnllathr*, *Gwynnlliwr* and *gwenlloer*, respectively.
  - .27 *Tho* in mgn. (another hd.) opp. this line.
  - .29 ñ for nn.
5. Title in the mgn. opp. l. 40. Three black dots opp. l. 1.
  - .5 a app. altd. into *y* or vice versa.
  - .10 ñ for nn.
  - .15.16 App. added later by scribe at the bottom of the page.
  - .17.18 App. added later by the scribe at the top of p. 9.
  - .22 e altd. lr. app.
  - .23.24 This couplet wr. in the mgn. by the scribe.
  - .29 *pryn* ? if *n* has bar above it. If so, it should be printed *prynn*.
  - .31 n for nn.
  - .36 n for nn in *wybrenn*.
6. Three black dots in the mgn. opp. ll. 1 and 2.
  - .2 *Seyl*. *e* doubtful. May be a peculiarly formed *s*.
  - .9 *v*'s app., but barely distinguishable from *b*'s.
  - .21 *v* altd. lr.
7. Three black dots in the mgn. opp. l. 1.
  - .19 o altd. lr.
  - .32 e altd. lr.
  - .38 *gwynpeir* orig. wr. *m* crossed out.
  - .45 ñ for nn.
  - .54 *Mair ay gwyrr* crossed out. *mawr y gwyn* s. l. emendn.
  - .59 ñ for nn.
8. Three black dots in mgn. opp. ll. 1 and 2.
  - .3 o doubtful. May be *a*.
  - .9 *aw* altd. lrs.

- .13 ñ for *nn* twice.
  - .20 ñ for *nn*.
  - .23 *n* first wr. An additional minim wr. s. l. with a caret mark after *n*.
  - .25 ñ for *nn*.
  - .49 *aw* altd. lrs.
  - .59 *yr* (? *for*) app. wr. over erased *y*.
  - .70 ñ for *nn* in *nenn*. *a* app. altd. lr.
  - .77 ñ for *nn* in *minnev*.
9. Three black dots in the right-hand mgn. opp. ll. 1 and 2.
- .13 ñ for *nn*. *aeurwyt* in the MS.
  - .20 There appears to be a trace of an erased lr. before *mynnawdd*. ñ for *nn* in *annvn*.
  - .25—.28 Wr. in the left-hand mgn. Several words are illegible. Ll. 25-26 are repeated after l. 32.
  - .29 .30 Wr. in the right-hand mgn. ñ for *nn* in *llynn* and *ennyf*.
  - .34 After this line ll. 31-32 *Trais yth lit*, &c., are repeated and then crossed out.
  - .39 Part of *N* missing; page torn.
  - .42 *u* app. altd. lr.
  - .46 ñ for *nn*.
  - .48 *o* altd. lr.
10. Three black dots opp. ll. 1 and 2.
- .8 *o* app. an altd. lr.
  - .11 There is app. a light stroke above the *m* in *ym*; it is therefore printed *ymm*.
  - .14 Score of lr. *t* app. inadvertently passed through the top of the preceding *i*.
  - .17 ñ for *nn*.
  - .20 ñ for *nn* in *minneu*.
  - .23 ñ for *nn*.
  - .30 ñ for *nn*.
  - .31 *c* app. an altd. lr.
11. Three black dots added in the mgn. opp. ll. 1 and 2.
- .1 *Arglwyddys* as if one word in the MS., and s.l. *r* added with omission mark between *dd* and *y*.
  - .10 *y* app. an altd. lr.
  - .19 ñ for *nn* in —*fronn*.
  - .34 ñ for *nn*.
  - .43 *a* altd. lr.
  - .45 ñ for *nn*.

- .51 ñ for *nn* in *mhinywnn*.
G app. erased before *Gutto* at the end of the poem.
12. Three black dots in the mgn. opp. ll. 1 and 2.
- .3 ñ for *nn*.
- .6 *wc* altd. lrs. *f*'s in *flwch* and *flur* more heavily wr.
 than usual in this MS. (? for *ff*).
- .14 ñ for *nn*.
- .15 *d* app. an altd. lr. (? *t* altd. into *d*).
- .22 *y* altd. lr.
- .23 .24 ñ for *nn* in *mynn* and *eurbenn*, respectively.
- .27 ñ for *nn*.
- .40 *o* app., but may be *e*.
- .51 .52 ñ for *nn*.
- .54 ñ for *nn*.
13. Wr. in a different hd., but belongs to the same period.
 Three black dots in the mgn. opp. l. 1.
- .4 *u* doubtful, the page being soiled. The word rather
 resembles *vir*.
- .5 *min* (?) Page soiled. As the *i*'s are not dotted on this
 page, and as the six minims making up these doubtful
 lrs. are exactly alike, they may stand for *min*, *nim*, or
 for any other combination of these three letters. The
 isolated lr. may be an *n* or an *m*, two minims being
 visible with a brown stain before them.
- .7 ñ for *nn*.
- .9 Part of lr. crossed out after *Torri*.
- .10 *arys* in the MS.
- .11 .12 ñ for *nn*.
- .18 *i* (or ? *r*).
- .18 & .24 *fuc*; heavily formed *f*, for *ff* probably. On the
 contrary, we have a similarly formed *f* for *f* in *ef*
 (twice) in l. 25.
- .29 *u*, or possibly an undotted *i* and part of another lr.
- .40 *f* for *ff* app.
- .43 ñ for *nn*.
 There are some ornamental marks after the word *cant*
 at the end of the poem.
14. In the same hd. as the first twelve poems.
- .1 There are three black dots above the first word in l. 1.
s altd. lr.
- .8 *s* altd. lr. Capital *R* app. for *rr* = modern *rh*.
- .10 ñ for *nn* in *ynn*.

- .27 .28 Repeated in the MS., and crossed out in the second instance. *ffuruaidd* was wr. *ffurueidd* in the second case, *glyn* with bar above *n* to signify *nn* in the first case, *glynn* with 'double n' in the second case.
- .29 ñ for *nn*.
- .31 ñ for *nn*.
- .32 *w* altd. lr. Trace of *y* under it.
- .33 *Au* in the MS.
- .34 *f* for *ff* app. ñ for *nn* in *ynyffrynn*.
- .44 *w* an altd. lr.
15. The title is wr. opp. l. 58 in the MS.
Three black dots opp. l. 1 in the MS.
- .2 *kydwybot tec kyt boet tu* crossed out, and the line *oes panadoes y pavn du* wr. above it and also in the mgn. by the scribe himself app.
- .3 ñ for *nn*.
- .5 .6 This couplet is wr. along the mgn. in the MS. and there is no sign to show to which cywydd it belongs. But the references to *llywelyn* and *mab llywelyn* in ll. 20 and 35, respectively, show that it is a part of poem 13. The context suggests that it should follow l. 4. In the MS. a crossed *ll* stands for *llywelyn*, *lla* (*ll* altd.) is crossed out before *llaw*. The hd. appears to be different from that which wrote the text, but not much later.
- .7 *w* an altd. lr. ñ for *nn* in *hwnn*.
- .9 ñ for *nn*.
- .11 *oleuwawt* wr. twice and crossed out in the second case.
- .13 Initial *f*'s for *ff* app. in *fyrfder fawc*.
- .36 Ll. 31-32 have been repeated and crossed out after l. 36.
- .46 *t* rather like a *c* in the MS.
- .55 *E* an altd. lr.
- .57 Some word of 4 or 5 lrs., and app, ending in *ch*, has been wr. in the mgn. almost opp. this line.
- .58 *kywyd y bel* in the mgn.
- .59 ñ for *nn*.
16. Three black dots in the mgn. opp. ll. 1 and 2.
- .13 .14 ñ for *nn*.
- .17 *danyd* (sic).
- .29 ñ for *nn*.
- .33 *w*, altd. lr.
- .34 ñ for *nn* in *hwnn*.

- .35 *yssyd* (sic).
- .37 *ñ* for *nn* (twice) in *mynnnwnn*.
- .38 *ñ* for *nn*.
- .45-56 Folio (pp. 43-44) torn, only inner half of it remaining.
- .45 * ? = beg. of *w*.
- .48 Top of *t* (app.) visible after *yn*.
- .51 *i** ? = *ir* (or *is*). The *i* is not dotted.
- .55 Or, *Ac y adu*.
- N.B. Only initial *lr.* (*G*) of poet's name left.

- 17. Portion of an English note (app.) wr. in a small hd.
Many lrs. are almost illegible, and some words seem to be abbreviated.

- 18. A fragment app. There may be a folio or a number of folios missing between pp. numbered 44 and 45. (The pagination is in a modern hd.). As explained in the note on 16. 45-56 above, the outer half of folio consisting of pp. 43/44 has been torn, so that only a few final lrs. of each line of this poem remain, and app. none of l. 3.
- .12 App. *ñ* for *nn*, or, possibly, part of *ñ* for *mm*.
- .13 ? *n*, *m*, or *u* before *g*.
- .20 ? *n* or *m* after *w*.

- 19. Three black dots in mgn. opp. l. 1.
On pp 45-63, l. 3 (except p. 52), the *lr. y* has a dot above.
- .9 *goreufyrj*. *f*'s app. for *ff*'s.
- .13 *f* app. for *ff*—in *fylwr*.
- .20 Part of some *lr.* wr. after *o* and the ink then partially dried up.
- .38 *f* app. for *ff*.
- .44 *n* with final minim turned back above the *lr.* as symbol for *nn*.
- .47 *trafu* in the MS.
- .49 *welet llin wilym* crossed out and *y gwna yna ym* s. l. emendn. (same hd.).
- .50 *y gwna yna ym* crossed out and *welet llin wilym* s. l. emendn. (same hd.).
- .51 *f* app. for *ff*.
- .57 .58 *ñ* for *nn*.
- .61 A few lrs. scribbled at the top of p. 48, app. *a*'s and *l*'s wr. indiscriminately.
- N.B. Name of poet enclosed in simple ornamental design.

20. Three black dots opp. ll. 1 and 2.
 .7 ñ for *nn*. 1 doubtful, the page being stained.
 .12 o app. retouched lr.
 .13 .14 n with final minim turned back above the lr. to signify *nn* (in the final word in each line).
 .14 y *lawr* repeated in the line and then crossed out in the second case.
 .28 n with upturned and reversed final minim for *nn* in *honn*. e altd. or retouched lr. *heird* (sic).
 .30 n with upturned and reversed final minim for *nn*.
 .39 .40 n (as in l. 30) for *nn* in *gann*, *ffonn* and *ffenn*.
 .41 m in *vyhum* wr. with 4 minims, and then the final one was crossed out.
 .44 *gweith y tir* crossed out after *Or krys*.
 .60 n with upturned and reversed final minim for *nn* in *honn* and *anghronn*.
 Author's name: *Ieuan* abbrd. in the MS.
22. In *brynn* (l. 3), *bronn* (l. 5), *donn* (l. 7), *pann* (l. 14), *grann* (l. 21), and *hoydrann* (l. 22), n with upturned and reversed final minim for *nn*.
23. Examples in ll. 1, 11, 12, 37, 41, 49, 50, 53, 67, 68, 69, 72, of n with upturned and reversed final minim for *nn*. In ll. 52, 53, 71, ñ for *nn*.
 .26 *syv* abbd.
24. Three black dots in mgn. opp. ll. 1 and 2.
 .10 m̄ for *mm*. Also l. 39.
 .11 *hirath* (sic).
 .51 *pro* in *profyadwy* abbd.
 .65 Wd. (? *danafairawt*) crossed out, and *dauawt* wr. above.
 .76 *Ydy* (sic).
 In ll. 31, 32, 36, 37, 70, n with upturned and reversed final minim for *nn*.
25. On top mgn. the wds.
 Di o dduw a weddiwn
 Ys hir . . . . .
 crossed out.
 Three black dots in mgn. opp. ll. 1 and 2. This section is in another hand.
 .6 *ta a* (sic).
 .17 Part of *B* torn at beginning of l.
 .32 *orff* of *unkorff* deleted, and *yrck* (?) wr. above.
 .45 *gwloeder* (sic).
 .51,52 Wds. within brackets abbd.

26. Three black dots in top mgn.
 .2 *gwnedd* (sic).
 .7 Pencil stroke s.l. above *R*.
 .20 *T*. Corner of p. torn.
 .31 *Tyfych*. First *y*. s.l. above blotted lr. Second *y* s.l. (same hand).
 .42-.3 *G* wr. with different coloured ink in right mgn. opposite these lines.
 .46 *A*. Dot or part of lr. after it in MS. Possibly *A*. for *aur*.
 .50 *Breinhines* (sic).
 .52 *Am dy wddf*—Unfinished l.
27. Three black dots in mgn. opp. ll. 1 and 2.
 .4 *tomos*—not *tomas* in MS.
 .16 *chyweryonn*. App. a second *o* partly wr. before *n*.
 .19 *ohv* (*o* doubtful) in MS. before *vchaf*.
 .21 *a* s.l. emendn. above underdotted *o*.
 .37 *o* badly formed lr.
 .38 *dd* for *dafydd* in MS.
 .46 Pencil line in mgn. before *M*.
 .58 *herdd* (sic).
 .65 *hareint*. *a* looks rather like *ae* run together.
 .67 *w* app. an altd. lr.
 N.B. Various lrs. (*m*, *n*, &c.), some of them crossed out in mgn. opp. poet's name.
28. Not printed l. for l. The following disjointed words occur at the junction of lines in the MS.—the first portion of each word in question being wr. at the end of a line, and the second portion at the beginning of the succeeding line.: .3 *tyn*—get (ll. 2 and 3 of MS.); .10 *tra-mwy*; .16 *tra-etha*; .19 *ma-ban* (both syllables underlined and a full stop after *ban* in MS.); .20 *aynidden-gys*; .21 *go-chet* (with — between); .23 *mar-wol*.
 .2 Three black dots opp. in mgn. in blacker ink.
 .3 *tyn-get*. See note opp. 28 above. Upright bar before and after *ac* in MS.
 .4 Shank of *y* in *yingloes* through lr. *r*.
 .6 *h* with dot (? cancelling mark) under it.
 .10 *tra*mwy*: * ? *n* or *m*.
 .10 *fyrdd*, *fysg*. App. *f* for *ff* in each word.
gemret app.

- .13 Lr. erased before *G*. *Gwraged* (sic).
 .15 *gwlgw*. Often difficult to decide between *v* and *w*, as
       wr. in this poem in the MS. *gwlgw* may be for *gwlgw*=
       gwlgw.
       dynhet. App. a lr. wr. above *n*. Not an *g*.
 .16 *ragoc* app. for *ragot*.
 .24 | after *roddet* in MS.
 .25 *w* altd. lr.
 .26.27 Full stop after *welet* and *derngel* respectively in MS.
 .28 Upright stroke after *puchet* in MS. *quod* and *amen*
       abbreviated.
29. In another hand. Wr. upside down. Text con-
       tinuous in MS. Ll. 37, 38 wr. vertically in left mgn.
 .5 .6 *a* in *an*, *ann* may be *o*.
 .16 *bydin* (sic).
30. .1 Three black dots before l. 1 and "5.1" after it.
 .9.10 Pencil marks before and after these ll. in mgn.
 .32 *c* blotted lr.
 .39.40 Bracketed in pencil.
 .44 *eintyrch* (sic).
 .47.48 and .51.52 Pencil marks before and after these couplets.
 .72 *gwad* (sic).
 .77 *bywog* (sic).
       N.B. *Grace Jones* wr. in later hd. between poem and
       poet's name.
31. 262 in black ink at top of p. 79. Top corner and
       bottom of p. torn. This poem wr. in very bad
       sprawling hand.
 .2 *a* doubtful owing to perforation in paper.
       b** ?=*bod*. Only bottom half of lrs. visible.
 .3 *=app. part of *n*.
 .9 *trachwant* (sic).
 .12 *kawld* (sic).
 .18 *vyddevai*. *m* app. not *in* in *am*.
       N.B. Some scribbled letters at bottom of p. 79.
 .19 *ddy*. Top of p. torn and perforation through shank
       of *y*.
 .20 *a*. Rather like *e*. Page perforated and lr. following
       a illegible.
 .27 *d*. Very small and doubtful.
 .34 *r*=? *Tre*.

32. Printed line for line as in the MS.
 .2 *kyner* (sic). Paper perforated through *n*, but no doubt about the lr.
 .6 *jeuan* abbreviated in MS.
 .8 *fenigl* ? *f* or *ff*. Letter possibly retouched.
 .13 *brewi* (sic). *ynie*, *e* partly erased and possibly a lr. or two after it.
 .16 *l*ain*. * Perforated page.
33. A few lrs. scribbled at the bottom of p. 82. This in the same hand as Sect. 31 and 32. It has been printed l. for l. as it is in the MS.
 .5 Page perforated through *l*.
34. Same hand as preceding sections. Printed l. for l. as in the MS.
 .6 *ly* s.l. above blotted lrs.
 .11 * App. part of long *s*.
 .12 Blotted lr. between *w* and *e*.
 .25 App. part of a lr. before *l*.
35. Again in the same hand as preceding sections. Printed l. for l. as in the MS.
 .2 *Ieuan* abbreviated in the MS.
 .14 Erasure before *eff*.
 .14 *eng* (sic).
 .21.22 *neff* (sic).
36. Same hand as preceding sections. Printed l. for l. as in the MS.
 .8 .9 *vy vyd* (sic).
37. Same hand as preceding poems. Printed l. for l. as in the MS.
 .3 *duw*—catchword at bottom of p. 85.
 .10 Erasure app. before *ffol*.
 .15 Erasure app. before *ac*.
38. Same hand as preceding poems. Printed l. for l. as in the MS.
 .10 *ch*'s wr. after *ach* in last l. of poem.
39. Same hand as preceding poems. Printed l. for l. as in the MS.
 .2 *f* for *ff* app. in *faw*.
40. Same hand as preceding poems. Printed l. for l. as in the MS.
 .14 Bottom half of lr. *G* (?) cut off. Corner of p. torn.

41. Written in a different hand.
 .3 .4 Rhyme: *uniawn: iewn* (sic).
 .9 i app. inserted lr.
 N.B. Number of *h*'s, &c., written at the bottom of p. 89.
42. App. in a different hand again.
 .1 .2 *dy vedd*** wr. between ll. 1 and 2 with the last lr. or two erased.
43. N.B. *hryd y la** wr. at the top of p. 90, and *m a * y n w n l e d w n* and other disconnected lrs. scrawled in the margin.
 This piece appears to have been wr. in a different hand from the preceding sections. It is printed l. for l. as in the MS.
 .1 ** Page has holes in it. In *vr(h)eni, ni* may be *in*.
 .3 *v* s.l. above blotted lr.
 .7 App. an erasure after *mawr*.
 .11 *hodi* (sic) ? for *hoddi*.
 .14 App. an erasure after *rac*.
 N.B. Some writing (*affer my mat . . .*) at the top of p. 91. Several of the lrs. are doubtful.
 .16 ? whether there is a lr. after *blav*.
 .18 *f* app. for *ff* in *afaith*.
 .27 ? whether erasure after *ir*.
 .37 *e* s.l. above blotted lr.
 .42 Second * possibly *w* (wr. s.l.).
 .48 *argylwydd argylwyd* (sic).
 .50 Bottom of page torn.
44. Same hand as in Section 43.
 .2 *Dafydd* and *Ieuan* abbreviated in the MS.
 .3 *ichw* (sic).
45. A different hand from poems 43 and 44.
 .1 App. an erasure between *oe* and *dion*.
 .11 App. an erasure or blotted lr. after *od*.
 .13 Last * app. a blotted lr.
46. Apparently same hand as in p. 89 (top) although one or two lrs. are differently formed, especially *w*.
 .12 *wist* (sic).
 .13 ? if any lrs. wr. after *w*. Top of p. 95 stained.
 .16 *y* blotted and another *y* added.
 .19 *ll* app. altd. lrs.

- .34 *ss**yl*. Bottom of p. 95 torn and some lrs. illegible.
- .35 Top left corner of p. 96 torn.
- .38 *Davydd* abbreviated in MS.
- 47. App. in the same hand as Section 46, although the scribe uses more varied forms of lrs. than in the preceding piece. He uses two forms of *a*, *d*, *v* and *w*.
Wr. l. for l. as in the MS.
  - .1 Erasure after *well*.
  - .8 First * possibly *r*.
  - .11.12 The *g* in *trvgr ha* not distinct but app. a *g*.
  - .14 * *die* * =? *i*.
  - .15 *nd* (sic) for *nid*.
  - .25 *ham*. App. *m* after *ha*, although the last minim is much longer than the other two.
  - .28.29 *den denw* (sic).
  - .35 * *w* app. erased.
- 48. Same hand as 47 app.
  - .11 * app. an erased lr. Word app. complete without it.
  - .23 App. two or three lrs. (of which the first may be *a*) crossed out.
  - .25 Blot and possibly a blotted lr. before *hir*.
N.B. Illegible lrs. (or marks) at top of p. 100.
  - .28 *dec* = *d*ec* in MS. with second lr. blotted (presumably *e*).
- 49. This poem crossed out (black line across pp. 100-103 in the MS. Poem wr. in the same hand as preceding poem.
  - .2 * blotted lr.
  - .3 *a* in *garawdd* s.l. and *dd* s.l. lr. at edge of page.
  - .14 *hoyd* : *haoyd* with *a* crossed out in MS.
  - .29 *vno** The undeciphered lr. which is below the line appears to be an *y*.
  - .32 *ystylodion* (sic). Cf. 46, .12, 53, .19.
  - .35 *nidad* (sic).
  - .37 *fark* : *f* for *ff* app.
  - .41 Black line (see note above) crosses first lr. in p. 103.
  - .46 *ddwynichwantoddail* wr. as if one word.
  - .48 *ladeion* (sic).
  - .51.52 Note the repetition.
- 50. Same hand as in p. 79.
  - .1 *ddywaid* (sic).
  - .2 *ve vwl* (sic).

51. Same hd. as in Section 49.
- .18 Two or three blotted lrs. between *ss* and *erch* in *sserch*.
52. App. a different hd. from any of those in the foregoing pages.
The writing in pp. 105, 106, and part of p. 107 is very faint.
- .7 *hei**r*. Two lrs. after *i* somewhat like *ni*.
- .14 Second*=? *v*.
- .20 *b*yd*=? *bryd*.
- .24 App. a word of 3 lrs. blotted or partly erased before *chred*.
- .34 *gwyn i hydenyd am ganaid e* wr. in later hand at bottom of p. 106.
- .42 *nofus*, *u* is dotted.
- .45 *i* app. after *bron*. *sych* crossed out after *gron*, and *llech* wr. immediately after it in same hand.
53. App. same hand as section 52.
- .8 *bwydr* (sic).
- .9 ? Erasure after *may*.
- .15 *chorn*. Doubtful whether vowel is *o* or *e*.
- .17 Some lrs. scribbled at bottom of p. 108.
- .19 In *yscaw* (and in *gwisc*, l. 27), it is not easy to decide whether the consonantal group is *st* or *sc*.
- .22 *dewl* (sic).
- .23 ? Erasure after *a(i)*.
- .27 *f* app. for *ff* twice. See .19 above.
- .28 App. part of l. erased between ll. 27 and 28.
- .29 *chardda* (sic).
- .35 *f* app. for *ff*.
- .42 *gwnawch* not *gwnewch*.
- .50 A few lrs. scribbled at bottom of p. 110.
- .51 *Adneby* (sic).
- .55.56 *D* and a few lrs. erased between these ll.
- .56.57 *dd* app. erased between these ll.
- .59 *brdd* (sic).
- .61.62 Three instances of *f* for *ff* app. Half a line beginning with *fr* and ending with *el* erased between ll. 61-62.
- .62 Several lrs. also erased at beginning of this l.
- .63 ? *wyn* or *vyn*.
54. A few disconnected lrs. scribbled at top of p. 112.
Poem app. in same hand as preceding poem.
- .8 Erasure (k***) at beginning of l.
- .14 *dana* (sic).
- .46 *ni wni* wr. in bad hand over some erased word or words.

55. Wr. by same scribe as preceding poem.
 .5 *nid*. Very like *nd*.
 .6 *y* and some blotted lr. at bottom of p. 114.
 .10 *dwnyn* (sic). *ond*. *nd* badly joined.
 .47 One or two lrs. erased before *eto*. *chaneg* (sic).
 .54 *al* erased before *ael*.
 .54.55 *Dy ael vain a* crossed out between these ll.
56. Wr. in same hand as preceding poem.
 .5 *chweydd* (sic).
 .9 *eiriv* (sic).
 .13 *inine*. Minims small, the first and fourth having strokes (equivalent of modern dots) above them. Second *n* (in printed form) very badly formed and very doubtful.
 .17 ? *ai* before *r*. *i*—form doubtful but has stroke above it.
 .18 App. an erasure between *ar* and *galon*. Scribbled lrs. (*n*, *d* app.) at bottom of p. 118.
 .20 *glyniath* (sic).
 .24 *o* app. ? whether there is an erased lr. between *o* and *l*.
 .25 *rrvyddoc* (sic).
 .29 *gair*: almost like *garr* with two wedge-shaped *r*'s.
 .32 *kyrddwydro* (sic).
 .41 *a* very doubtful.
 .43 Lr. crossed out after *ab*.
 .53 *v* app. but badly formed.
 N.B. *ni wni* in same hand as the same words in p. 114.
57. Part of leaf torn.
58. Black line drawn diagonally across pp. 123-126.
 .16 *ac acarian* (sic).
 .29 *allal*. Leaf torn after *a*, and *g* prob. lost. *la* written above, with *w* prob. lost.
 .33 *heddi* (sic).
 .65 *st* in both words prob. for *sc*. See above, 53, l. 19.
59. In another hand.
 .1 (sic).
 .5 *oedd* crossed out after *tavian*.
 .9 *j* may be *g*.
 .11 In MS. *davvdd ap tomas* crossed out, and *dd mewn pemant wr.* underneath.
 .22 *ynanyl* (sic).
 .50 *pwm* (sic).
 .66 *grff* (sic).

60. In another hand.
 .11 *Gwe eled* (sic). Division prob. caused by tails of *h* and *y* in preceding l.
61. .2 *yned* wr. above. *ch* prob. meant to be the last letter.
 ? *may dynion yn edrych*.
62. (a) Two lines and part of a third wr. in upper mgn. Leaf deeply stained. Two lines wr. upside down in lower mgn.—*kywira kydyrneith* . . . . .
62. (b) .15 *st* prob. for *sc*. cf. 46. .12, 49. .32, 53. .19.
 .29 *odd* crossed out after *gwn i*.
 .30 Some lrs. crossed out after *gweir*.
 .41 Lrs. (? *gor*) crossed out after *ass*.
63. In another hand.
 .3 *wist* (sic). cf. 62 (b).15.
 .11 Part of *s*(?) visible at end of l.
64. .8 .21 .28 *Ieuan* (or *Iefan*) abbreviated.
 .37.38 Between these ll. the line *vel natew volav n y tir* has been crossed out.
65. Black lines drawn diagonally across pp. 144-153.
 .3 .4 *kav* (sic).
 .25 *heo* (sic).
 .32 After *golwc*, *marf* crossed out.
 .42 *gwawc* (sic).
 .44 *Gwaiih* altd. to *Gwth*.
66. .22 *n prob. *an* with part of *a* lost.
 .45 Some letters crossed out after *dwg*.
67. .33 Lr. (*r*) crossed out after *b*.
 .47 *y* crossed out after *dd*.
 50 (sic).
 At bottom of page, *Dywaid ym venaid ir dewi* wr. upside down.
68. Some indistinct wrds. in upper mgn. P. 154 is in another hand.
 .7 Some lrs. crossed out after *gwayr*.
 .18 *kled oer* (sic).
 .27.28 Between these ll. a l. has been drawn across the page, prob. to show that one of the ll. of the couplet is missing.
 .30 *glow* (sic).
 .31 *nav* (sic), for *mav*.
 .49 *drah* (sic).

69. Some indistinct words in upper margin.
 .25 *d* crossed out after *ni*.
 .33 *ystr* (sic).
 .53.54 wr. vertically in right mgn.
70. In another hand.
 .1 *yrssawer* (sic)
71. First four ll. stained with bluish substance to make them legible. cf. l. 19.
 .2 *A yn yn* (sic).
 .14.15 *enid indec law* crossed out between these ll.
 .17.18 App. some erased lrs. between these ll.
 .19 Beginning of this l. stained with blue substance to make the script legible. The second part of l. illegible. *eb* very doubtful.
 .33 *Ieuan* abbreviated in the MS.
 .36 *nt* at end of line stained (as l. 19).
 .37 *mini* consists of seven undotted minims.
 .39 Six syllables (sic).
 .40 *ystor* (sic), *st* app. not *sc* in MS.
 .41 *min*. Six undotted minims in MS.
 .42 *ysbok* (sic).
 .47 *Kynwys* (sic).
72. N.B. Pages 166-170 crossed with black line. A few words (app. ending with *anedd*) wr. at top of p. 166. Most of words illegible.
 .4 Blot between *Aiva* and *b* which is not joined to the *a*.
 .9 *vddoli* (sic)
 .11 *ddallodd* (sic).
 .18 *llyvodraethu* (sic).
 .19 * Hole burnt in page and a lr. app. taken out.
 .22 *vruddwyd* (sic).
 .25.26 Rhyme *morys* : *ysbyrs* (sic).
 .33 * Hole burnt in page. Trace of lr. visible.
 .41 *g* in *ag* looks like *c* altd. to *g*.
 .45 *gor melio* (sic).
 .50 *nag*. App. *c* altd. into *g*.
 Poet's Name : *Guto Guto* (sic).
73. A different hand from the preceding sections. Printed l. for l. as in the MS.
 .2.3.4 *tud'* and *ken'* : abbrd. forms. The apostrophe in the printed forms represents abbreviation strokes in the written forms.

74. Some faint scrawl visible at top of p. 171. Different hand from all the other sections.
- .2 *tud'*: *r* small s.l. lr. in MS.
  - .3 *odnerth* app. Initial lr. more like *o* than *e*, although it may be an inadvertently-closed *e*.
  - .6 * Looks like horizontal dash with a dot above and below it.
  - .7 *y'* possibly *yr*. *yerg*: *e* s.l. Letters small (and doubtful, except *y* and *g*). *v'* =? *verch*. Wr. as *vj* with a form somewhat like small *h* instead of dot above *j*.
L. 7 is one continuous l. in MS.
  - .8 *ap jdrre* (app.), crossed out after *jedn'* in MS.
  - .10 *gef're*: *f* app. for *ff*. *v'*: See note on l. 7.
  - .13 Script stained at beginning of l. *v'* Cf. ll. 7 and 10.
  - .14 *y** ? *y^e*.
N.B. A number of words (mostly illegible) written upside down at the bottom of p. 171. What appears to be *de jont* can be read.
75. Contents of p. 172 written upside down. Some disconnected and almost illegible lrs. at the top of the page. App. *lw** ma**.
N.B. Sections 75 and 76 (*a* and *b*) appear to be in the same hand as pp. 86-7.
- .1 Cannot be read, as there is a hole in the folio.
  - .3 *Iewan* abbreviated in the MS.
- 76a. See 75. N.B.
Most of the lrs. of the alphabet written between 76a and 76b and app. in the same hand.
- 76b. See 75 N.B.
Some lrs. (app. *dy* * *wnn* and the lr. *v*) wr. after this section in the bottom of the page. (Really the top of the page, as the writing on p. 172 is upside down).
77. Possibly in the same hand as the preceding sections, 75-76. Some lines are very difficult to read.
- .10 *ist* (sic): *ddewistwn* for *ddewiswn* (app.).
  - .16 Blotted lr. between *d* and *i* in MS.
  - .20 *s** ? if there a letter between the *s* and *a*.
  - .21 *ff* or ? *ll*.
  - .25 * ? *t*. *ch* may be *th*.
  - .37 *ddoth* (sic).
N.B. At bottom of p. 174 we have "p. 173" wr. upside down in a late hand.

78. 79. 80. Sections 78 and 79 are on the last page of the MS. and section 80 on the last page but one, but the leaf has been reversed as is shown by the pagination (p. 176 preceding p. 175), and by the fact that as presently placed these sections are upside down in the MS.

79. Page 176 is darkly stained and much of the script is faint and illegible.

.1 *a*d*. The indistinct *lr*. may be *i*.

.3 .4 These lines look like two thick, black, uneven streaks. Some *lrs*. (app. *h*'s) written in the margin opp. the middle of the page.

80. App. same hand as section 77.

.2 *ws blenydd* (sic).

.8 *groiss i* (sic).

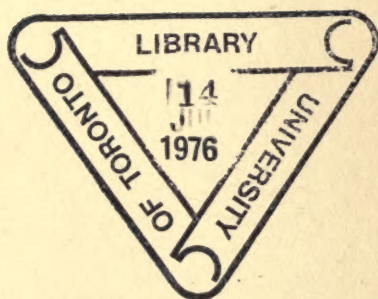
.11 *gv** (? *gvv*) wr. s.l. above *gv* in the MS.

.12 *viddiannv* (sic).

.13 || denotes hole in page.

CARDIFF:
WILLIAM LEWIS (PRINTERS) LTD.

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PB
2281
P46
1921
c.1
ROBA

109704316087

